

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Jména a pojmenování u rumunských Čechů
(reemigrantů z Rumunska)**

Daniela Vopičková

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

**Jména a pojmenovávání u rumunských Čechů
(reemigrantů z Rumunska)**

Daniela Vopičková

Vedoucí práce:

Mgr. Lenka Jakoubková Budilová, Ph. D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

PODĚKOVÁNÍ:

Chtěla bych poděkovat mé vedoucí bakalářské práce paní Mgr. Lence Jakoubkové Budilové, Ph. D. za cenné rady a odborný dohled, díky kterému jsem mohla práci zkompletovat a ucelit. Velice děkuji všem respondentům, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout. V neposlední řadě patří obrovské poděkování rodičům a přátelům za pevné nervy a podporu po dobu celého mého studia.

Obsah

1	ÚVOD.....	1
2	HISTORIE BANÁTU.....	4
2.1	První vlna osidlování Banátu	5
2.2	Druhá vlna osidlování Banátu.....	6
2.3	Třetí vlna osidlování Banátu	7
2.4	Počátky 20. století a emigrace.....	7
2.4.1	Svatá Helena.....	9
2.4.2	Gernik.....	9
2.4.3	Rovensko	10
2.4.4	Bigr	10
2.4.5	Eibenthal	10
2.4.6	Šumice.....	11
3	HISTORICKÝ VÝVOJ JMEN A PŘÍJMENÍ	12
3.1	Historie jmen	12
3.2	Symbolika starobylých jmen.....	13
3.2.1	Jména ochranná	13
3.2.2	Jména podle motivů	15
3.3	Různá období v historii jmen	15
3.3.1	Období od roku 1300	15
3.3.2	Období do roku 1799	16
3.3.3	Období od roku 1800 do současnosti	17
3.4	Přehled jmen cizího původu	18
3.4.1	Jména hebrejská	19
3.4.2	Jména řecká.....	19
3.4.3	Jména germánská	19
3.5	Hypokoristika	20
3.6	Předchůdci příjmení	21
3.7	Příjmí	23

3.8	Přezdívký	24
3.9	Příjmení	26
4	VÝZKUM	29
4.1	Rodná jména.....	30
4.1.1	Domácké obměny.....	33
4.2	Přezdívký	34
4.3	Příjmení	37
5	ZÁVĚR.....	39
6	PŘÍLOHY	40
6.1	Otázky obsažené v dotazníku	40
6.2	Fotografie	41
7	SEZNAM LITERATURY.....	44
7.1	Použitá literatura	44
7.2	Internetové zdroje	47
8	SUMMARY.....	49

1 ÚVOD

Bakalářská práce zaměřená na jména a pojmenovávání u reemigrantů z rumunského Banátu si klade za cíl zjistit, prostřednictvím dotazníkového šetření, rozhovorů a dalších dostupných materiálů, do jaké míry se liší pojmenovávání u potomků reemigrantů žijících již na území Česka od systému předávání jmen na území Banátu. V práci se věnuji často se opakujícím jménům, hojně využívaných v Banátu. Pozornost primárně věnuji jejich recentnímu výskytu v rodinách potomků reemigrantů. Otázky obsažené v dotazníku směřují jak na jména starší generace narozené přibližně ve 20. letech 20. století, tak i té mladší generace potomků, aby bylo možné komparovat jednotlivé generace mezi sebou a prozkoumat tím jejich kolektivní identitu. Protože důležitým aspektem v komunitě reemigrantů je též víra, snažím se zjistit, jakého jsou respondenti vyznání, a zda se jejich víra odráží v procesu pojmenovávání jejich potomků. Cílem práce bude i jejich zařazení do společnosti. Práce bude směřovat také k tomu, zda se v pojmenovávání skupiny reemigrantů liší od okolní společnosti, a jestli se snaží tuto odlišnost zachovávat a projevují ji právě prostřednictvím předávání jmen potomkům. V neposlední řadě se chci také zabývat otázkou hypokoristik¹, jež byla na území Banátu používána v denní interakci z důvodu často se opakujících jmen. Zaměřila bych se tedy na hypokoristika v kontextu identifikace konkrétních rodin, zda jsou ustálená a zachována v kolektivní paměti reemigrantů i po odchodu do Čech a s jakými obměnami se lze, oproti českým zemím, setkat. V souvislosti se jmény bude má pozornost vedena i k domáckým obměnám jmen, způsobům jejich tvoření a uvedu s jakými změnami se lze v komparaci s českými zeměmi setkat. Zároveň budu zkoumat, zda se tyto formy uchovaly nebo na ně zapůsobil vliv okolí a domácké podoby se transformovaly.

Pojmenovávání a předávání jmen u rumunských Čechů považuji za velice pozoruhodné. Často je ve jménech implikována etnická identita. Předané jméno působí na jedince od narození, ovlivňuje jeho socializaci a přispívá k rozvoji

¹ Pozn. Individualizovaná obměna vlastního jména v neoficiálním prostředí.

samotné identity (Sue, Telles 2007). Lévi – Strauss interpretuje význam jmen nazývaný termínem „klasifikační známka“, která nositele řadí k předem dané třídě. Polemizuje nad otázkou pojmenování jako záminky k zařazení jedince do určité třídy nebo identifikaci pojmenovávaného skrze něho sebe sama (Lévi – Strauss 1996: 222). Komunita Čechů v Banátu se postupem času stala tématem, kterému byla věnována značná pozornost ze strany českých etnologů a etnografů nejenom kvůli původu, zachovaným tradicím a způsobu života, ale i kvůli velice pozoruhodnému systému pojmenování a předávání jmen. Jedním z autorů, který tuto problematiku již načrtnul je Slavomír Utěšený a jeho článek *Vlastní jména osob a zvířat u Čechů na jihu rumunského Banátu* (Utěšený 1964). Mezi další autory, již se tímto tématem též výrazně zabývali, patřila i Milena Secká (1981, 1982, 1992, 1993).

K tomuto tématu jsem získala inspiraci v rámci výuky sociální a kulturní antropologie. Mé nadšení pramení z příbuznosti s reemigranty z oblasti jižního Banátu. Moji prarodiče, Ráchel Marešová, roz. Sauerová, narozena na Svaté Heleně a František Mareš, narozen v Bigru, patřili k prvním skupinám příchozích reemigrantů z Banátu v 50. letech minulého století, jenž se usadily v Sokolově a širším okolí. Proto je i v mém zájmu se dozvědět více o minulosti a předávání jmen po generace.

Převážná většina oslovených tazatelů pochází z Chebska, jak vyplývá z různých záznamů spojených s transporty převážející reemigranty do Československa. V Chebu fungoval tzv. sběrný tábor, v němž lidé po příjezdu do Čech setrvali do doby, než si našli příslušnou práci (Jech et al. 1992). Cheb se stal duchovním centrem také díky Antonínu Sauerovi, jakožto iniciátorovi shromáždění svatohelenských věřících, z něhož později za spolupráce s pražským sborem na Vinohradech vznikl samostatný sbor (Hrůza 2013). Později v roce 1997 bylo v Chebu k 50. výročí příchodu do Čech uspořádáno setkání Čechů z rumunského Banátu (Hrůza 2013). Shromáždění si vždy uchovává své tradice v podobě začáteční bohoslužby, oběda poté spojeného s kulturním programem (Hrůza 2013).

V práci bych se nejprve chtěla věnovat části teoretické a postupně bych chtěla dojít ke svému výzkumu, jenž jsem realizovala pomocí dotazníků,

rozhovorů, primární a sekundární literatury, genealogie, rodných listů, záznamů z úmrtních knih a seznamu příchozích z kostelních kronik. V teoretické části bych ráda nejprve představila samotný Banát, historii a přehled několika vesnic. Dále se budu věnovat problematice jmen. Představím nejprve historii jmen od samých počátků. Poté se budu zabývat vývojem příjmení od neoficiálních forem, označovaných jako přízviska nebo příjmí a zaměřím se také na hypokoristika. V praktické části se budu věnovat výsledkům svého terénního výzkumu převážně z oblasti Svaté Heleny, popíši postupně každou část zkoumaných aspektů. Komparativní metodou budu porovnávat získané výsledky mladší a starší generace a budu se snažit posoudit, jaké změny nastaly.

2 HISTORIE BANÁTU

Banát, nazývaný z maďarštiny též Bánság, je hornatá oblast na jihozápadě Rumunska obklopená třemi řekami – Dunají z jihu, Tisou na západě a Maruší na severu (Svoboda, Dokoupil 2009). České vesnice leží v horách pod řekou Dunaj, z východní části obklopené Karpaty (Hrůza 2013). Původně patřil pod správu Uherského království, později se stal součástí Osmanské říše až do 18. století, kdy se dostala Osmanská říše do konfliktu s Rakouskem (Habrnálová 2010). Po uzavření Požarevackého míru v roce 1718 byla Rakousku přidružena Olténie, severní Srbsko a Banát (Gecse 2013). Tehdy Rakousko z Banátu a ostatních zemí vysoce profitovalo. Byla zde zřízena vojenská hranice, jakožto hraniční provincie Rakouska.² Území bylo spravováno prvním rakouským guvernérem, jenž s povolením císaře Karla VI. nechal zabrat část Banátu obyvateli z jižního Německa, Falce a Saska.³ Tento krok byl jen počátkem kolonizace velkého počtu obyvatel. Na banátské území začali přicházet také Maďaři, Slováci, Bulhaři, Italové, Španělé, Chorvaté, obyvatelé dalších částí Německa – Tyrolsko, Štýrsko, Alsasko a v neposlední řadě proběhla kolonizace Banátu též českým obyvatelstvem.⁴ Každá z jmenovaných národností zabrala jinou část kraje, přesto ta nejižnější část Banátu mezi Nerou a Dunajem zůstávala až do poloviny 20. let 19. století neosídlena (Secká 1995).

Kolonizace Banátu českým obyvatelstvem je rozdělena do tzv. třech kolonizačních vln. V jeho osídlení hrály svou roli tři hlavní důvody – strategické, politické a hospodářské. Za nutnost se považovalo vykácet a zúrodnit oblast, stejně tak jako ji osídlit a vystavět zde cesty a silnice. Do tohoto procesu významně zasáhl maďarský podnikatel a obchodník se dřevem Magyarly, žijící v Oravici (Schlögl 1925: 5). Vláda Magyarlymu pronajala za nízký poplatek ohromné lesy v pohoří Lokva pod Dunajem. Překážkou k jejich vykácení mu byl nízký počet zaměstnanců, jenž by tuto těžkou práci obstaral. Magyarlyho jménem byly do Čech vysláni agenti, kteří měli za úkol vyhledat vhodné dělníky

² http://www.banat.cz/historie_gesce.htm [citováno 5. 2. 2018]

³ Tamtéž

⁴ Tamtéž

a dřevorubce. Předložené kontrakty pro český lid byly velice výhodné vzhledem k nastaveným podmínkám, jež slibovaly půdu, náradí a dřevo na výstavbu domů a slušné platové ohodnocení. Nabídka přišla pro Čechy v době, kdy jim zajišťovala zlepšení jejich životní a ekonomické situace.

2.1 První vlna osidlování Banátu

Svou první cestu započali rodáci z Čech v roce 1823 pocházející z okolí Prahy, Plzeňska, Klatovska, Domažlicka, Příbramska a Posázaví. Byli to zkušení dřevorubci, lesníci, truhláři a kováři, jejichž životní podmínky byly doposud velice bídné (Schlögl 1925: 5). Naplánovaná cesta vedla z jižních Čech do Vídně, přes Uherské pláně po třech skupinách. Dvě skupiny, 52 katolických rodin, byly usazeny na místo za rumunskou osadou, později nazývaném Elisabetfelda neboli Svatá Alžběta. Z příchozích rodin můžeme jmenovat Šíbalovy, Eliášovy, Růžičkovy, Hružovy, Klepáčkovy, Pitrovy, Trnkovy, Štěpničkovy nebo Urbánkovy (Gecse 2013). Na vystěhovalcích bylo nyní vymezit si své území pro obydlí, vykácet dříví, odevzdat ho majiteli a obdělávat půdu.

V roce 1825 dorazila třetí skupina přistěhovalců, skládající se převážně z evangelíků z různých sborů s počtem 28 rodin, která se usadila na východních kopcích a založila zde osadu s názvem Svatá Helena (Secká). Původně prý na území Svaté Heleny existovala maďarská vesnice s pár rodinami nazývanými např. Gönyi nebo Danscó, kteří ale byli kvůli nepřejícím podmínkám rozptýleni a jména těch, jenž zůstali, byla počeštěna. Stejně tak se počeštila jména německých rodin, které podle Alexandra Moisiho dorazily do Svaté Heleny ve třetí skupině s českými rodinami. Byla to jména jako např. Sauer, Seidel, Schneider, Hoffman nebo Altman (Gecse 2013). Jména osad nebyla náhodná, jelikož kopírovala jména Margyarlyho dvou dcer.⁵

Po třech letech působení na pronajatém území vypršela Margyarlymu kolonizační smlouva, již uzavřel s vojenskými úřady Valašsko – ilyrského pluku (Habrnálová 2010, Gecse 2013). V roce 1826 Margyarly nenadále zmizel a Češi

⁵ http://www.banat.cz/historie_gesce.htm [citováno 5. 2. 2018]

zůstali ponecháni osudu bez prostředků. Vzhledem k tomu, že nebyli evidováni úřady, rozhodli se zažádat u hraničářských oddílů (Gecse 2013). Jejich žádosti bylo vyhověno plukovníkem Drasenovičem, jenž postoupil žádost až k válečné radě ve Vídni. Rada nařídila spojit obě vesnice v jednu se společným obecním domem a udržovanými cestami (Secká 1995). Opuštění vesnice Svatá Alžběta a její zánik zapříčinily také rozsáhlé požáry, kvůli nedostatku pitné vody.

2.2 Druhá vlna osidlování Banátu

V roce 1826 v zájmu rakouských vojenských úřadů započal nábor dalších českých kolonistů (Habrnálová 2010). Účast byla vyšší, než se předpokládalo. Banát byl totiž prezentován jako „země zaslíbená“ (Gecse 2013). Lidem byly přislíbeny výhody spojené s vystěhováním se do Banátu – např. vyplácení denní podpory podle počtu příslušníků v rodině, osvobození od vojenské služby po dobu 10 let a placení daní (existovalo několik možností) nebo bezplatné zajištění dřeva a osiva (Habrnálová 2010). Proto byl úřady vyžadován speciální přijímací list a nejen to, důležitý byl také propouštěcí list od vrchnosti nazýván „Entlass – Schein“ nebo cestovní pas s názvem „Exhibitori Praesentinium“ (Gecse 2013).

V následujícím roce proběhly transporty převážející několik set českých rodin, mezi něž se zařadilo kolem 50 německých rodin. Tito Němci později založili osadu Weidenthal daleko v horách. Mezi další vesnice, jež byly založeny Němci, se řadily Wolfsbarg (rum. Garâna), Wolfswiese (rum. Poiana Lupului) nebo Lindenfeld (rum. Brebu Noi). Naproti tomu čeští kolonisté v roce 1827 založili české osady jako je Gernik, Rovensko, Eibenthal, Bigr, Fraužín nebo Poňáska. Přestože je Eibenthal vesnice osídlená pouze Čechy, dostala německý název. Vysvětlení je jednoduché: *„je to proto, že u Dunáje už byla vesnička, která se jmenovala Tisovice a tím, že tady potom v našem potoce po obou břehůch kdysi rostlo hodně stromůch tisu, tak zato to chtěli podle toho potoka podle tych stromůch pojmenovat, teda v češtině Tisové údolí, ale že už jedna ta Tisovice byla, tak to pojmenuvali německy Eibenthal“* (Kocman 2011).

Spokojený život zde nebyl stoprocentně zajištěn, a tak se někteří kolonisté rozhodli vrátit pěšky zpět do Česka. Varovali tím ostatní, kteří se rozhodli pro

odjezd do Banátu, aby tak nečinili. České úřady proto přišly s opatřeními, jež zabraňovaly Čechům k odjezdu zpět do rodné země. Mnoho petic bylo rozesláno z řad vesničanů se stížnostmi za nedodržení slíbených podmínek. Ve vesnicích byly nastaveny kapacity obyvatel, jenž byly ale nadmíru přesahovány a zdroje vody a potravy nestačily pro celkové obyvatelstvo, tudíž zde byla vysoká úmrtnost. Některé vesnice byly vylidněny z důvodu rozšířených epidemií.

2.3 Třetí vlna osidlování Banátu

Třetí vlna kolonizace se datuje mezi léty 1862–1864. Jednalo se především o osídlení území Klopodie a Velkého Pereku. Kolonizace byla směřována do vesnic se smíšeným obyvatelstvem a iniciativa vzešla od uherských úřadů, pod které v té době Banát spadal.⁶ V Klopodii se Češi připojovali k obyvatelstvu maďarské, německé, rumunské a srbské národnosti. Dnes tato oblast patří k vesnici Žamu Mare (Jamu Mare), župa Timiš. Další skupina českých osadníků doputovala až k obci Skaluš, jenž byla původně založena Rumuny a dnes patří k obci Friug (Fîrliug), župa Caraš – Severin.⁷

Osidlování Velkého Pereku proběhlo v roce 1852 jako první rusínským obyvatelstvem z východního Slovenska. Následovníci byli Slováci ze Šariše a v letech 1863 se zde usadilo přibližně 50 rodin z Čech. Rodiny pocházely ze Starkoče, Horních Bučic nebo Přelouče. Řemeslem těchto Čechů bylo hlavně truhlářství, krejčovství nebo tesařství (Gecse 2013).

Přestože většina Čechů kolonizovala Banát ve výše zmíněných třech vlnách, nemuselo to být pravidlem. Do větších měst jako je Temešvár, Brašov nebo Craiova přicházeli lidé během 19. století i individuálně (Habrnálová 2010).

2.4 Počátky 20. století a emigrace

V polovině 20. století přichází na území Banátu zástupci československé vlády s návrhem k navrácení se do rodné domoviny (Jech et al. 1992). Prvotní myšlenka v řadách československé vlády se projevila po skončení 2. světové

⁶ http://www.banat.cz/historie_gecse.htm [citováno 7. 2. 2018]

⁷ Tamtéž

války a po odsunu Němců z českého pohraničí (Kokaisl 2009). Toto území trpělo nedostatkem pracovních sil, a tak se začalo pomýšlet na reemigraci českých krajanů z rumunského Banátu zpět do Československa. V roce 1946, přesněji 10. července, přišla v platnost dohoda zvaná „Protokol o transferu osob české a slovenské národnosti z Rumunska do Československa“, jež povolovala přesun krajanů z Rumunska do tehdejšího Československa (Jech et al. 1992). V prvním transportu reemigrantů byly převážně skupiny mladých krajanů, kteří toužili po zlepšení své ekonomické situace a obraz podmínek na českém území byl pro krajany značně idealizován (Vaculík 1995: 207). Cílová stanice byla zjednána u Sajlerky v Chebu, odtud byly přerozdělováni do dalších částí pohraničí (Hrůza 2013). Reemigrace z Banátu byla rozdělena na několik etap. V té první se lidé usídlovali v částech Karlovarského a Plzeňského kraje. Hlavními centry se stal Cheb a Skalná. V druhé etapě se jednalo o části Ústeckého kraje s hlavními centry Žatec, Lovosice nebo Ústí nad Labem (Hrůza 2013). Další menší skupiny reemigrantů lze nalézt též v Brně, Kaplici, Podbořanech nebo Praze (Secká 1993). Pro reemigranty nebyla změna prostředí vůbec jednoduchá. Nejenže na ně zde nikdo nečekal, ale stali se zde také marginalizovanou skupinou, „přivandrovalci“, které odlišovali od usedlého obyvatelstva oslovením „Rumuni“ (Heroldová 1978: 199).

Reemigrace do Československa nebyla jedinou cílovou oblastí. Jednou z využitých možností byla emigrace do bulharského Vojvodova. Většina přesídlenců přišla na území Bulharska ze Svaté Heleny tvořená především evangelíky, hlavně z důvodu vydání zákona o osídlování neosídlených oblastí (Budilová, Jakoubek 2013: 36). První rodiny emigrovaly v roce 1897, a ty byly následovány dalšími 30–35 rodinami nekatolíků ze Svaté Heleny (Kokaisl 2009). Kvůli malárii a sporům s místními Bulhary se ale museli přestěhovat na nové místo zvané Sasek (Necov 2006). Část z nich reemigrovala zpět do Banátu. Po roce 1900 se ale několik rodin pocházejících z rumunského Banátu, s několika rodinami Bulharů a Srbů stěhují z bulharského Saseku a zakládají místo zvané Gladno Pole (Budilová, Jakoubek 2013: 37).

V neposlední řadě se uskutečnila emigrace do Jižní Ameriky, přesněji část Argentiny provincie Chaco (Hrůza 2013).

2.4.1 Svatá Helena

Nazývána též Sfinta Elena (rum.), Sankt Helena (něm.) nebo Dunaszentilona (maď.), patří k nejstarším založeným vesnicím v Banátu. Rozkládá se na území jižních Karpat nad Golubackou klisurou.⁸ Svatá Helena je jedinou vesnicí, kde pospolu žili jak evangelíci, tak katolíci. Mezi rodiny nejstarších evangelíků můžeme zařadit Sauerovy, Kopřivovy, Čermákovy nebo také Urbánkovy. Osadníci vesnice pochází převážně z okolí Prahy, Čáslavska, Plzeňska nebo Domažlicka s nejčastějšími příjmeními jako Hrůza, Eliáš, Klepáček, Mocek, Pek nebo Štěpnička (Gecse 2013). Přestože původní osadníci disponovali rozličnými příjmeními, postupem času vlivem emigrace a přemísťování se, se příjmení protříbila a některá dokonce vymizela úplně jako např. Tiprich nebo Pitra, jenž přesídlil do bulharského Vojvodova (Gecse 2013). Značnou zásluhu na rozšíření několika příjmení mají též endogamní sňatky, jež zaručují udržení českosti (Scheufler, Skalníková 1962: 158).

2.4.2 Gernik

Oproti Svaté Heleně vyniká Gernik svou rozlohou, jež je největší ze všech českých vesnic. Nazývána také Gârníc (rum.), Weitzenried (něm.) nebo Szörénybuzás (maď.). Nachází se v jižní oblasti župy zvané Caras – Severin. Podle Gecseových výzkumů z gernické farnosti – *Historia domus*, byl Gerník založen kolonisty ze 76 obcí v Čechách, příklady mohou být Břešťany, Chodov, Kaupic, Klenčí, Malešov, Trubín, Žebrák nebo Žichlice. Typická příjmení v Gerníku jsou Bouda, Kopic, Mašek, Nedvěd, Němeček nebo Vrba. Stejně tak jako na Svaté Heleně, i zde určitá jména vymizela, a těmi jsou Appelt, Halada a Cipra (Gecse 2013).

⁸ <http://www.svata-helena.eu/poloha.htm> [citováno 8.2. 2018]

2.4.3 Rovensko

Nazývané též Ravensca (rum.) nebo Almásrona (maď.) je úplným opakem Gerníku. Disponuje nejmenší rozlohou ze všech českých vesnic. Zároveň Rovensko je nejvýše položená vesnice ze všech, a to přibližně v 750 m. n. m. Nachází se na hřebenovém uzlu v pohoří Almáž a spadá pod obec Sopotu Nou. Podle Gecse, jenž získal záznamy v *Historia domus*, rovenští obyvatelé původně pochází ze středních Čech. Příklady středočeských obcí jsou Zdice, Zbiroh, Litomyšl, Olešná, Hořovice, Dolín nebo také Lhotka. Vyskytujícími se příjmeními jsou Holeček, Mojžíš, Pražák, Špicl, Šubert. Vymizelými jmény jsou Herman, Mandinec, Žák (Gecse 2013).

2.4.4 Bigr

Také známý jako Bigär (rum.), Schnellersruhe (něm.) nebo také Bigér (maď.). Je vesnice segregovaná od ostatních. Nachází se v srdci Almažských hor. Vesnici založili osadníci původem z jihozápadních Čech, přesněji z Domažlicka, Plzeňska, Litoměřicka nebo Chrudimska. Bigr byl vystaven ve tvaru kříže, v jehož protnutí je vybudován římskokatolický kostel. Zem zde nebyla příliš úrodná, proto se většina obyvatel živila prací v dolech, z toho důvodu byli nazýváni „horáci“.⁹ Typická příjmení pro Bigr jsou Hána, Lisý, Mareš, Mleziva, Pelnař, Roch. V průběhu času zde také jistá jména vymizela jako Kus nebo Třesek (Gecse 2013).

2.4.5 Eibenthal

Je další vesnice založená českými přistěhovalci v okolí potůčku Tisovice obývaná převážně horníky kvůli nálezů uhlí (Skalníková, Scheufler 1963). Název vesnice je tedy odvozen od německého významu porostu tisu, který dnes ale na tomto území již není k nalezení.¹⁰ Počeštěle je též nazýván Jeventál či Jebentál, nebo maďarsky Tiszafa. Kolonisté pochází z oblastí Plzeňska, Klatovska, Čáslavska a Berounska. Typickými jmény pro Eibenthal jsou

⁹ <http://www.banat.cz/ceske-vesnice.htm#bigr> [citováno 8. 2. 2018]

¹⁰ <http://www.banat.cz/ceske-vesnice.htm> [citováno 8. 2. 2018]

Doskočil, Fíkl, Jágr, Kotešovec, Pospíšil, Saidl. Jména, jež nejsou dnes již v Eibenthále slyšena jsou Combůrek, Kulhavý nebo Šimek (Gecse 2013).

2.4.6 Šumice

V první polovině 19. století byla osídlena rodáky z Plzeňska. Rumunsky také Sumita nebo maďarsky Cseherdös. Je to nejseverněji orientovaná vesnice v Banátu a také nejvzdálenější od ostatní osad. Byla kolonizována ve dvou vlnách. Jsou známá specifická příjmení, jež se na kolonizaci podílela, a sice Berdych, Draxl, Hadač, Hanzal, Hrkal, Hrzał, Jakubovský, Kalina, Příbyl, Šourek, Štika, Velich, Veverka a Vokůrka. V druhé vlně to byla jména Zelenkovy, Mičanovy, Turkovy, Šemberovy, Sýkorovy a Šuchovy (Gecse 2013). Ze jmenovaných příjmení zde již některá chybí a sice Příbyl, Vokurka nebo také Klír.

3 HISTORICKÝ VÝVOJ JMEN A PŘÍJMENÍ

Na začátek bych ráda vymezila pojmy jméno a příjmení. Jménem je myšleno rodné jméno nebo také vlastní osobní jméno, nazývané antroponymum, fungující jako základní člen soustavy ve společenských vztazích (Pleskalová 2011). Jako antroponyma jsou označována vlastní jména jednotlivých lidí. Původně bylo rodné jméno nazýváno též křestním jménem, podle církevního křtu (Knappová 1989: 6). Mají nedědičnou povahu se schopností jedince individualizovat a spolu s příjmením ho odlišit od ostatních jedinců (Knappová 1985: 11). Oproti tomu již zmíněná příjmení dědičná jsou a u většiny případů byla předávána po otci (Moldanová 1983). Příjmení se vyvinula z příjmí a nyní plní funkci jednoho ze dvou členů antroponymické soustavy (Pleskalová 2011). Více o historii jednotlivých pojmů bude rozebráno v následujících kapitolách.

3.1 Historie jmen

Jak jsem již zmínila, rodná jména mají funkci identifikační. Každé dítě dostane jméno při svém narození, přičemž je ihned zapsáno do rodného listu. Termín rodné jméno („jméno po zrodu“) začalo být používáno až po roce 1950, kdy v Československu fungovaly pouze civilní matriky (Karlík, Nekula, Pleskalová 2002: 205). Jména jsou udávána na základě potřeby výstižně charakterizovat vlastnosti jedince, ať už se jedná o chtěné nebo předpokládané vlastnosti, a zařadit ho na určité místo ve společenském životě (Knappová 1985). Dětem se dávala také jména po předcích, jejichž potomci chtěli, aby dítě bylo předkem chráněno a získalo některé jeho vlastnosti a schopnosti (Svoboda 1947–1948: 102). Navíc Claude Lévi – Strauss udává příklad zvyklostí v souvislosti s problémy v soudobých společnostech s předáváním jmen po dědovi z otcovy strany, které se vyznačuje svou strukturální rolí, jež je transformována ze jména k tzv. „titulu“. Ten je brán jako něco závazného a speciálního pro daného jedince v našem klasifikačním systému (Lévi – Strauss 1996: 233).

Pro vysvětlení udávání jednotlivých jmen bychom se měli zaměřit na jejich původ, vznik jednotlivých jmen a různorodost kategorií, do nichž jsou jména

tříděna. Od počátků se pojmenovávali nejprve dospělí lidé, a především ti s vyšším sociálním statusem jako například šlechta, vládcové nebo vojevůdci (Knappová 1985). Do jmen se mohly vtiskávat společenské a kulturní poměry nebo náboženské a národní změny (Šmilauer 1974). Od počátků se udávala pouze jména jednojmenná spolu se slovanským původem. Slované se řadí mezi etnikum indoevropských kultur, jejichž jména se podobně jako například jména řecká nebo germánská řadí do jmen se značnými významy. Zračily se v nich výzvy, představy, přání, vytoužené vlastnosti nebo chtěné osudy (Knappová 1985: 12).

Mezi další pojetí se řadí psychologické tvoření jmen. Tvořila se tzv. ochranná osobní jména, jež měla zajistit dítěti požadovaný efekt darovaného jména (Svoboda 1964).

3.2 Symbolika starobylých jmen

V dávných dobách bylo jméno pro nositele něčím velice významným, neoddělitelným elementem spojující podstatu jména a člověka po celý jeho život. Lidé vynaložili nemalé úsilí k vnesení dobra do života jedince s přáním předejít negativním vlivům okolí (Navrátilová 2004). Jménům byla přikládána velice mocná magická síla, jež byla zahalena pláštěm nevědomí. Ten, kdo znal skutečné jméno jedince, měl nad ním neskutečnou moc. Jak jsem již výše zmínila, jména nositelům přinášela kýžené osudy, schopnosti a vlastnosti. Svoboda uvádí jména se sémantickým obsahem, který je přenášěn na člověka. Mluví zde například o jménu Živko/a, jehož nositel má podle autentického názvu zůstat naživu. Stejně tak jako jména Stojan a Stana, jež mají za úkol zajištění omezení porodů děvčat a nastolit éru chlapců (Svoboda 194–198: 103).

3.2.1 Jména ochranná

Mezi nejčastější starobylá jména patří ta ochranná. V odborné literatuře jsou označovaná názvy jako apotropaická nebo jména profylaktická (Encyklopedický slovník češtiny 2002: 207). Jsou to taková jména, jež měla zajistit ochranu před zlými démony. Zároveň se u většiny případů jednalo o jména falešná se záměrem ochrany před zneužitím jména skutečného

(Pleskalová 2011: 14). Do této kategorie patří tzv. jména hanlivá, jež byla motivována představami o ochraně jedince před zlými bytostmi. Nepravé jméno mělo ochránit dítě a odpuzovat démony. K zastrašení byly používány negativní vlastnosti implikované do jmen, jako například Durko, Dura, Glúp, Glúpa, Hlúpata, Mršata, Nekrasa nebo také Potvor. Hojně využívaná byla jména se zastrašujícími motivy nebo odvozená ze symbolů představující nebezpečné předměty, příklady jsou Hrozněj, Strašen, Zloba nebo Nožek, Střela, Sekyra a Dehet (Svoboda 1964: 44).

V pojmenování nebyla vynechána ani zvířata. V několika ze svých prací Svoboda dokládá, že zvířata zde hrála též dosti důležitou roli. Pokud bylo dítě pojmenováno po zvířeti, získávalo jeho bojovnost, sílu, mrštnost, odvalu a řadila se sem i síla a zdraví (Svoboda 1947: 108). Asi nejrozšířenějším a nejoblíbenějším udávaným zvířecím jménem se stal Vlk. Dítě bylo tímto jménem chráněno před smrtí, čarodějnicemi, démony a dalšími obávanými bytostmi (Davídek 1941: 15). Vlk totiž nemohl být sežrán jiným vlkem a pro ostatní zvěř představoval hrozbu. Velké překvapení je zaznamenáno u hada, jenž není pokládán za zvíře v negativním slova smyslu, přímo naopak. Had symbolizoval dlouhý život, proto výjimku nepředstavovalo ani jméno Zmije. V neposlední řadě byla dětem přisuzována jména po ptácích. Tento druh zvěře symbolizoval ochranu před nemocemi. Podle lidových pověr ptáci ztělesňovali zemřelé předky odlétající a opětovně se objevující v každodenním životě. Jedná se o jména Číž, Holub, Káňa, Orel, Sokol, Sovina nebo Straka (Svoboda 1964: 45). Svoboda dokládá, že primitivní pojetí zvířecích jmen ke klamání démonů patří do pozdějších dob, oproti přenesení vlastností pomocí jména na dítě (Svoboda 1947:109). K dalším nejstarším zvířecím jménům patří např. Kozel, Medvěd, Osel, Sobol, Tur, Zajiec, Zvěrej aj. (Svoboda 1964: 45).

Nesmíme opomenout zmínit také jména odvozená od názvů rostlin. Důvody zvolených jmen byly na základě pověr o síle uzdravit churavé dítě. Mezi nejčastěji zvolená jména patří Kalina, Květ, Květoň, Strom nebo Vrbata (Svoboda 1964: 45).

3.2.2 Jména podle motivů

Jména byla dávána podle různých okolností. Jednou z možností bylo pořadí narozeného jedince, např. Druhoš, Páták, Osmík aj. Jiné děti zase byly pojmenovány podle vztahu rodičů k narozenému dítěti, např. Drahoš, Kochan nebo Dařen (Svoboda 1964: 46).

3.3 Různá období v historii jmen

Přestože se zdají být starobylá jména pouhými domněnkami spadající mimo téma této práce, můžeme je považovat za zakládající stavební prvek jmen dnešní společnosti. Tato jména jsou dodnes prezentována ve staročeských příjmeních a jménech. Výše zmíněná ochranná jména sice již neodpovídají standardům dnešní společnosti, přesto jsou dochována a transformována v pozdějších letech do jmen světských, jejichž nositelé byli též chráněni svými jmenovci, např. sv. Petr, sv. Tomáš aj. (Pleskalová 2011: 16). V následující části bych ráda představila historii jmen českých zemí rozdělenou do několika úseků.

3.3.1 Období od roku 1300

Toto období zahrnuje výše zmíněné stádium vývoje jmen. Systém pojmenovávání byl založen na jednojmennosti, slovanském nebo také germánském původu. Jména byla považována za osobitá, přenášející vlastnosti na nositele, v němž měly vlastnosti ožít (Knappová 1985: 17). Jména se dělila do kategorií na základě jejich vzniku. Jednalo se o jména složená, krácená jména složená, jednočlenná a německá jména. Do kategorie jmen složených patří jména s koncovkami -slav, -mír, -rad, -voj nebo také -mysl, příklady mohou být Vladimír/a, Miroslav/a, Slavomír, Stanislav/a nebo Jaroslav/a (Šmilauer 1974). Vzhledem k jejich dlouhé výslovnosti se často krátila na domácí podobu, z nichž bylo později utvořeno samostatné, znatelně kratší jméno. Například Radimír bylo zkráceno na Radim, Sdeslav na Sdeněk (obdobu dnešního jména Zdeněk) nebo Radoslav na Radek. Proto se tato jména řadí do kategorie krácených jmen složených (Knappová 1985). Poddaným lidem se převážně dávala jednočlenná jména, přesto bylo později toto pravidlo porušováno. Těmito jmény jsou například Odolen nebo Chval [Knappová 1989].

Mezi ta německá jména, jež k nám pronikala vlivem uzavíraných sňatků Přemyslovců s pozdějšími německými chotěmi, patří Konrád, Ota, Jindřich, Bedřich anebo Oldřich (Šmilauer 1974). Začátkem 9. století k nám začal pronikat vliv křesťanství, jehož formy se později začaly uchycovat v podobách jmen jako Bohuslav, Daniel, Jakub, Pavel, Petr, Jiří nebo Mikuláš. Jména byla tvořena pouze z mužských variant, jelikož jejich nositelé byli představiteli duchovních institucí (Knappová 1985).

3.3.2 Období do roku 1799

Vliv křesťanství dosáhl rozmachu až ve 14. století. Slovanská jména byla odsunuta do pozadí a nahrazena křesťanskými, přesto ale zakazována nebyla. K nejčastěji dávaným jménům 13. století patří Jan, Mikuláš nebo Petr (Šmilauer 1974: 16). O 200 let později byl fenomén jmen pozměněn na jména Václav, Martin, Tomáš, Jakub nebo Adam (Knappová 1985: 19). Od počátku 18. století získala oblibu jména Josef, František Karel a Antonín (Knappová 1985:19). Běžně používanými byla také jména Pavel, Matyáš, Vavřinec, Michal, Zikmund, Lukáš nebo Marek (Pleskalová 2011: 100). Mezi ženskými jmény byla nejoblíbenější Markéta, Kateřina, Anna, Dorota, Alžběta, Ludmila a Klára (Šmilauer 1974). Dále se pak běžně používala Alžběta (Elisabetha), Magdalena, Markéta (Margita, Markyta), Mariana, Apolena nebo Salomena (Pleskalová 2011: 101). Od 18. století se k ženským jménům též řadila Barbora a Marie (Knappová 1985). Pravděpodobně se stalo jméno Marie fenoménem podle světice Marie Magdaleny. Pleskalová udává procentuální část zapisovaných jmen Marie v 2. polovině 17. století na matrikách počtem 24 % (Pleskalová 2011: 101).

Do tohoto období spadá i vliv humanismu a reformace. Humanistická čeština je považována za jazyk, jenž se snažil vyrovnat soudobým ideálům. Mezi hlavní zástupce jazyků patřila latina a řečtina (Pleskalová 2011: 91). Hlavním rysem této doby je dvoučlenné pojmenovávání složené ze jména a příjímí, jenž je teprve v prvopočátcích a je udáváno jako neoficiální (Pleskalová 2011). Humanistická čeština vložila do repertoáru jmen další latinská jména, např. Augustus, Julius, Maxmilián nebo řecká Veronika (Šmilauer 1974: 17). Zároveň

vlivem reformace se u nás začala objevovat také jména starozákonní neboli jména starozákonních proroků, mezi něž se řadí například jména Ámos nebo Izaiáš (Šmilauer 1974: 17). K humanistické češtině se řadí také čeština barokní spojována pro jejich obdobný rys jmen s neoficiálním příjímím. Bohatá barokní fáze pracovala i se jmény složenými ze dvou až tří jmen (Davídek 1941).

Nově se na matrikách začala zapisovat narozeným dětem jména dvě. Jednalo se jak o jména mužská, tak ženská, příklady mohou být Adam Gottfried, Johann Adolf, Anna Alžběta nebo Anna Marie (Pleskalová 2011: 101).

3.3.3 Období od roku 1800 do současnosti

Od konce 18. století probíhá na území českých zemí národní obrození. Setkáváme se zde s obrozeneckou češtinou. Dochází k přejímání slovanských jmen, jejich znovu užívání a přepracování. Tzv. „vlastenecká jména“ se skládala ze jmen složených, byla přejímána ze starobylých dob a připojována ke jménům církevním (Šmilauer 1974: 24). Tehdy bylo zvykem používat tato jména jako projev svého vlastenectví a vyjádření určitých politických postojů. Nazývali se tak vzdělanci jako např. František Ladislav Čelakovský (Knappová 1985: 20). Setkáváme se zde s nejčastějším zakončením na koncovku -slav, tj. Jaroslav, Krasoslav, Ladislav, Stanislav, Břetislav, Vlastoslav, Velislav nebo Boleslav (Šmilauer 1974: 24). Neméně preferovanými byla také zakončení na -mír nebo -mil, tj. Vladimír, Slavomír, Vlastimil, Čechomil aj. (Knappová 1985:20).

Jak uvádí Pleskalová, již v tomto období hojně docházelo k obohacování široké škály jmen jak ženských, tak mužských, do jejichž repertoáru změny pronikaly v důsledku společenských konverzí, pod vlivem národních a mezinárodních vztahů (Pleskalová 2011: 140).

Jména národní se objevovala na českém území v hojném počtu, avšak jejich územní rozprostřenost byla vysoká. Proto bych ráda vyjmenovala jména, jež se v tomto období též udržovala v rámci celoplošného rozdělování jmen, tj. Josef, Jan, František, Václav, Antonín, Karel, Jaroslav, Bohumil, Ladislav, Miroslav a Zdeněk (Knappová 1985: 20). Mezi nejčastěji používaná ženská jména se řadí Maria, Anna, Kateřina, Josefa, Antonie, Františka (Knappová 1985: 21).

K nemalému procentu celkového počtu obyvatelstva se řadili Židé. Tato jména prostupovala českým územím a ovlivňovala ho. Stejně tak měla česká jména oblibu u židovských rodin. Z židovských mužů se jednalo o jména Adam, Daniel, David, Elias, Joseph, Marek, Nathan nebo Phillip. Neoblíbenější ženská židovská jména představuje Barbara, Sara, Rebeka, Rachel, Ester nebo ta méně častá Maria, Theresia, Anna, Elisabeth, Magdalena a Dorothea (Pleskalová 2011: 141).

Fenomén udávání jmen se časem velice změnil. Česká jména se začala obměňovat a doplňovat. Hlavní roli zde hrají stavovské a sociální rozdíly, nemalé difference jsou viděny mezi městy a venkovským obyvatelstvem (Šmilauer 1974: 27). Klíčový moment nastává při omezení vlivu církve. Zahrnujeme do toho také zintenzivnění mezinárodních vztahů. Prostupují k nám jména cizího původu, např. anglická, albánská, francouzská, indická nebo španělská (Pleskalová 2011: 143). Podléhají též vlivu módy, jež se projevuje převážně u žen spíše než u mužů. Celkový repertoár jmen se rozšířil, jejichž obměna zahrnuje jména jako Pavel, Martin, Tomáš Michal, Zdeněk, Karel, Josef, Václav a z ženských to jsou Hana, Jitka, Marie, Lenka, Kateřina, Zuzana, Monika nebo také Helena (Knappová 1985: 21).

Po celá staletí jsou jména nahrazována jinými, novějšími a modernějšími, setkáváme se ale s případy, kdy se uchýtila jména z dob dávných, jež přišla opět do módy a hledá se v nich ztracená výjimečnost. Každé období v minulosti má svá preferovaná jména, jež díky nim působí vzácně a zabarveně. Vysvětlením pro jejich oblíbenost může být mnoho různých důvodů, nejvíce se vyskytujícími jsou však rázu osobního nebo udržovacího.

3.4 Přehled jmen cizího původu

Z celkového počtu užívaných jmen spadá nemalé množství do skupiny jmen cizího původu. Primární podstata tohoto problému souvisí s již nastíněnými skutečnostmi. Jména neslovanského původu difundují do repertoáru jmen českých prostřednictvím rozvoje mezinárodních vztahů, obchodních styků, politiky, válek a skrze cizí kulturní vlivy (Knappová 1985). Znalost původu jmen předávaných z matek na dcery, otců na syny nebo

prarodičů na vnuky a vnučky je velice důležitá k pochopení společenského, náboženského a klasifikačního systému dané společnosti. Nejužívanějšími cizími jmény jsou ta původu hebrejského, řeckého, latinského, germánského a mohou zde zasahovat i jména románská či keltská (Knappová 1985: 13). V jednotlivých publikacích se člověk setkává s množstvím jmen jak mužských, tak ženských, s jejich výkladem, zařazením a původem. V níže uvedených odstavcích bych ráda rozdělila a vybrala kategorie nejčastěji udávaných jmen v příslušných kategoriích, jež se vyskytovala na území Banátu.

3.4.1 Jména hebrejská

Rovněž nejen jména náboženská, ale i světská se řadí ke jménům hebrejským. Jsou jednoduchá, složená a větná (Šmilauer 1974: 18). Disponují různými významy a motivy od primárních náboženských až po motivy přírodní a lidské. Z mužských jmen hojně se objevující to jsou např. Jakub (druhorozený), Matěj (boží dar), Adam (pozemšťan), Jan (bůh je milostiv), Josef (on přidává, rozhojní), Daniel (bůh je můj soudce) (Knappová 1985: 13). K ženským hebrejským jménům se řadila Anna (milostná, líbezná), Eva (živá, životodárná), Ráchel (ovce), Alžběta, Eliška (bůh je má přísaha), nebo Marta (paní) (Knappová 1985: 13).

3.4.2 Jména řecká

Řecká jména se většinou řadí ke jménům složeným. Vyskytovala se zde též jména jednoduchá. Obdoby obou jmen byly diferencovány na základě postavení lidí ve společnosti. Jména jednoduchými byli primárně pojmenováni otroci a těmi složitými zase svobodní Řekové. Mezi nejvíce používané se řadí Filip (milovník koní), Jiří (rolník), Štěpán (ověnčený, vítěz) nebo Barbora (barbarka), Kateřina (čistá, cudná) (Knappová 1985: 14).

3.4.3 Jména germánská

Na české území pronikala jména vlivem přemyslovských sňatků, rytířů a německých mnichů. Jedná se o jména složená, světská a založená převážně na motivech vlády, síly, bohatství, boje a silných zvířat (Knappová 1985: 15). Jednalo se o jasně znějící mužská jména jako je Adolf, Herbert, Heřman,

Richard, Otakar, Valtr nebo Edgar (Šmilauer 1974:19). Ženská jména zahrnovala Gertrudu nebo Matyldu (Šmilauer 1974:19).

3.5 Hypokoristika

Více než oslovováním jmény v dnešní společnosti je jedinec nazýván hypokoristiky. Hypokoristiky je myšlena speciální skupina antroponym, která se utvářela v domácím prostředí (Pleskalová 2011: 27). Pastyřík definuje hypokoristika jako nestandardizovaná pojmenování, která figurují převážně v prostředí důvěrném a rodinném a znázorňují tak příbuzenské vztahy mezi jedinci.¹¹ Naproti tomu Pleskalová podává definici hypokoristik jako obměny neutrálních jmen v neoficiálním prostředí (Pleskalová 1996). Jejich utváření probíhá formou mechanického krácení antroponym, která původně rozlišovala osoby se stejným základním jménem, tj. Boguslav – Boguš, Boguša, Boguška (Pleskalová 1996). Tyto obměny vlastních jmen mohou disponovat funkcí pojmenovávací, identifikační, individualizační a také expresivní (Encyklopedický slovník češtiny 2002: 172). Podle Ferdinanda de Saussura tvoří domácí obměny jmen tzv. rozvinutý subsystém podmnožiny antroponymického paradigmatu, jenž zasahuje do každodenní komunikace.¹² Hypokoristika jsou dále rozlišována podle stupně a charakteru expresivity na meliorativa neboli hypokoristika s kladným citovým zabarvením např. Evuška a augmentativa, jež jsou spojována se záporným citovým příznakem např. Evisko (Encyklopedický slovník češtiny 2002: 172). S hypokoristiky, která obsahují měkkící souhláskové alternace, se můžeme setkat převážně u dívek, což může souviset s kulturně podmíněnými stereotypy, např. Monika – Monička, Michaela – Míša, Anna – Anička (Hájková 2006: 14). Vycházím z podmíněných procesů genderových stereotypů dnešní společnosti, podle nichž jsou děti již od samého narození identifikovány s genderovými rolemi (Oakley 2000: 131). Ženy jsou od narození brány jako křehké, citlivé, slabé a jemné bytosti (Lipa 2009: 164). Od těchto stereotypních procesů odvozují i daleko častější tendence k zjemňování jmen a používání zdrobnělin.

¹¹ <http://old.ucjtk.ff.cuni.cz/publikace/34-07/hypo.htm>, [citováno 9. 3. 2018]

¹² Tamtéž

U odvozování hypokoristik od vlastních jmen se uplatňují tři nejzákladnější pravidla tvoření vycházející ze sufixů (Pleskalová 2011: 108).

Mezi první ze sufixů se řadí formant -ek, tedy varianty jako Janek, Štěpánek, Tomášek, Petříček nebo Janoušek. K nimž se pojí také sufix -ík, tj. Kubík nebo Pavlík. A pro ženská jména se využívá sufix -ka, např. Anka, Zuzka, Anička nebo Dornička (Pleskalová 2011: 108–109). Druhým velmi častým sufixem byl využíván formant -a, od nich odvozená jména Kuba, Lída, Kunhuta nebo Saloma (Pleskalová 2011: 109). A v neposledním případě, sufix -eš na příkladech Beneš, Jakeš, Lukeš aj. (Pleskalová 2011: 109).

Hypokoristika jsou také často odvozována ze základu příjmení. Jsou z nich vytvářena obdobná oslovení podobající se domácím tvarům utvářených z křestních jmen, jenž slouží k pojmenování důvěrně známých osob nebo malých kolektivů (Beneš 1962: 17). Pastyřík dokládá převážně hypokoristika jmen ženských, např. o paní Bohdalové bylo zmiňováno jako o Bohdalce, paní Antošová – Antošice, Antoška nebo paní Dontová – Dontonka.¹³

3.6 Předchůdci příjmení

Příjmení je součástí identifikace jedince v podobě druhého dědičného jména. Je tvořeno jedním ze dvou funkčních členů antroponymické soustavy (Encyklopedický Slovník češtiny 2002: 355). Příjmení jsou povětšinou dědičná patrilineárně, předcházejí z manžela na manželku a jejich děti (Moldanová 1983). Obdobnou definicí příjmení může být také vyjádření recipročních příbuzenských vztahů (Jakoubková Budilová 2012). Příjmení vznikla na základě faktu nedostačujícího jednoho osobního jména přibližně mezi 14. – 16. stoletím (Knappová 2002). Repertoár jmen byl poněkud úzký, a proto se obyvatelé uchýlovali k odlišování jedinců pomocí tzv. hypokoristik (Moldanová 1983: 11). Za hypokoristika jsou považovány různé domácí podoby vlastního jména, jež odlišovaly od sebe osoby se stejným vlastním jménem (Encyklopedický slovník češtiny 2002: 172). Tato domácí označení se postupně vyvíjela přes jméno neoficiální, tj. příjímí, až do jeho finální podoby

¹³ <http://old.ucjtk.ff.cuni.cz/publikace/34-07/hypo.htm> [citováno 10. 3. 2018]

po roce 1786, tedy oficiálního příjmení.¹⁴ Jak již bylo zmíněno, předchůdcem příjmení se stalo tzv. příjímí. V Encyklopedickém slovníku češtiny je příjímí definováno takto: „Tzv. druhé, doplňkové antroponymum, které v době jednojmenné antroponymické soustavy, tj. před zavedením příjmení, rozlišovalo jedince se stejným vlastním jménem „oficiálním“ (užívaným na veřejnosti). [...] Bylo nedědičné, neustálené a nezávazné. [...] Vzorem pro jejich tvoření byla oficiální osobní jména. (Encyklopedický Slovník češtiny 2002: 355).

Za dodatečná neboli identifikační označení jsou též považované přezdívky. Svoboda klade přezdívky s přízvisky do jednoho druhu starobylých jmen na úroveň jmen rodných (Svoboda 1964). Přezdívky jsou definovány jako neúřední a doplňková jména vlastní, která slouží k charakterizování jedince podle vlastností, nebo původu nositele (Encyklopedický Slovník češtiny 2002: 354).

Moldanová označuje ve své knize příjmení za tzv. pojmenování, jenž stálo při jméně, a plnilo funkci doplňkovou (Moldanová 1983: 11). Doplňuje také, že pojmenování se stala ve většině případů velice ošemetnými. V minulosti mohla být jakákoliv generace jedné příbuzenské rodiny označována několika různými přízvisky, stejně tak jako mohl být jeden konkrétní jedinec označován několika příjímími (Moldanová 1985: 13–14). Naše příjmení se začala utvářet někdy mezi 14. a 18. stoletím, a to na základě sociálních a časových rozdílů. (Knappová 2002: 6). Mohli bychom je kategorizovat jako prvotní příjmení šlechtická, následována měšťanskými, venkovskými a jako poslední byla ustanovená příjmení dělnická (Knappová 2002: 6–7). Kategorizace Moldanové se liší v rozdělení příjmení pouze na základě tří stavů, a to příjmení prvotně utvářená u šlechty, poté u měšťanů a u svobodných sedláků (Moldanová 1983: 12). K zjištění původu konkrétních příjmení je také důležitá jeho přesná znalost, jenž je někdy nejasná. Beneš nás upozorňuje na úskalí vzniklá na základě historické minulosti českého území (Beneš 1962). Vzhledem k poloze našeho území, jenž se nachází ve středu dnešní Evropy a je nazýván také křižovatkou národů, není ojedinelé, že některá příjmení nesou původ německý, francouzský, italský, maďarský, polský nebo lužický (Beneš 1962: 24). Přesto, abychom se dostali

¹⁴ <https://www.czechency.org/slovník/PŘÍJMÍ> [citováno 10. 3. 2018]

k problematice příjmení, musíme postupovat chronologicky. Jak jsem již předložila, pozici předchůdců příjmení zastávají příjmy a přezdívký, jež bych ráda v následujících odstavcích rozvedla.

3.7 Příjmy

K efektivnějšímu pojmenování v historii byla využívána přízviska, jež zabránila nedorozumění v oblasti identifikace jedinců. Sloužila k rozlišení osob v rámci vztahů rodinných, příbuzenských nebo dokonce i vazeb v rámci vesnice či města. Zastávala tudíž funkci v klasifikačním systému sloužící správnému determinování jedince ve společnosti. Za příjmy mohla být považována také přezdívka, která pozbyla citového prvku a ustálila se ve formě přízviska ke styku s veřejností (Beneš 1962).

K zaznamenávání příjmy v historii sloužily tzv. urbáře. Svoboda zmiňuje urbáře z předhusitských dob, které dokládají různé obměny jmen, např. Václav byl nazýván Váša, Vašek, ale též Vachek nebo Vencl (Svoboda 1964: 183). Jiným příkladem může být hojně užívané jméno Jan a jeho obdoby Janek a Ješek (Svoboda 1964: 183).

Z různých dochovaných historických pramenů lze vyčíst, podle jakých prvků byly udávány rozmanité doplňky jmen. Svoboda dělí přibližně 2900 staročeských příjmy (Svoboda 1964). Zajímavé je, že většina vypsáných příjmy je převážně rodu mužského. Ženská příjmy a přízviska mají u Beneše nebo u Pleskalové samostatnou klasifikaci, což zdůvodňují historickými doklady (Beneš 1962: 22; Pleskalová 2011: 73). Ženská přízviska byla vytvářena z přídavných jmen, podle příbuzenského vztahu, názvů zvířat, ze slov složených nebo podle znaku domu, které se později přetvarovala různými příponami známými dodnes, např. -ová, -ěvá, -ička, -ice nebo -ka (Beneš 1962: 22–23). Žena většinou přejímala příjmy po svém muži, objevovaly se ale také výjimky týkající se společenského statusu ve společnosti. Pokud žena měla významnější postavení než muž, bylo na muži, aby přejal příjmy po ženě (Pleskalová 2011: 72). Příjmy a přízviska neměla početní omezení, jeden člověk jich mohl mít nespočet a objevovala se v různých obměnách. Pleskalová

udává příklad proměnlivosti u jedince s pojmenováním Marka Šedivého, jehož jméno je též zaznamenáno jako Marek Valdek (Pleskalová 2011: 73).

Obecně příjmy byla klasifikována podle několika atributů. U Pleskalové se setkáváme se zkrácenou klasifikací příjmy a přízvisek. Prvními jsou jména podle názvů osob, jež se dále dělila na jména podle stavu, povolání jako např. Pánek, Zpěvák, Dítka nebo Synek nebo na příjmy z osobních jmen vlastních, která jsou reprezentována jmény jako Mandlík, Mladotín, Šebek nebo Hostislav (Pleskalová 2011: 70). Beneš, jehož rozdělení se opírá o Soustavu českých jmen Vladislava Šmilauera, dělí jména podle stavu na pány a služebnictvo, církev, školu a vzdělance, lovectví a mnoho dalších, stejně tomu tak je u jmen z osobních jmen vlastních (Beneš 1962: 189–190). Další dělení jsou prováděna podle těla a zvířat, dále podle rostlinstva, věcí, podle míst, vlastností, dějů, ostatních jmen a jiných příjmy (Beneš 1962: 180–191). Nyní uvedu příklad od jednotlivých atributů za sebou, tj. Hlava nebo také Bobr, Šafrán, Jiskra, Hora, Hlupý, Budil, Čas a poslední Kukuk (Pleskalová 2011: 71).

Úplně jiné rozdělení poskytuje Knappová v díle *Naše a cizí příjmy v současné češtině* (2002). Jako první uvádí jména založená na tělesných vlastnostech, podobě a věku, tj. Hlava nebo Starý. Dále podle duševních vlastností, zaměstnání např. Sedlář, Rybář anebo podle bydliště a původu (Knappová 2002: 4). K pozdějšímu rozlišování osob přidává pojmenování připojená po otci např. Jančák „syn Janův“, přezdívkové, které byly ke jménu připojovány slovy „řečený“, figurovala zde také jména po chalupě nebo po stavení, a jako poslední jména podle domovních znamení např. U Růže – Růžička (Knappová 2002: 5).

3.8 Přezdívky

Přestože v různých monografiích nebo sbornících jsou přezdívky a příjmy klasifikovány samostatně, setkáváme se též s tvrzením, podle něž je hranice mezi přízvisky a přezdívkami prostupná (Beneš 1962 in Knappová 1999, *Acta Onomastica*: 83). Svoboda takové spojení nazývá přezdívkovým vlastním jménem (Svoboda 1973 in Knappová 1999: 83). Beneš definuje přezdívky jako označení jedince za jeho zády na delší či kratší dobu (Beneš 1962: 8). Přesto

bych se ale ráda probrala vznikem a obměnami přezdívek, jakožto doplňku antroponymického systému.

Přezdívky jsou oproti rodným jménům, jež jsou automaticky dávana při narození, získávány v průběhu života (Knappová 1999). Podle oficiální definice se jedná o neúřední, doplňkové vlastní jméno, které se vyznačuje charakteristikou osob, zvířat a věcí, zároveň může být vztahováno k povolání, či vlastnostem jedince (Encyklopedický slovník češtiny 2002: 354). Jejich hlavní role je zaujímana v prostředí neoficiálním (Pleskalová 2011: 164). Jak jsem již výše zmínila, přezdívky se často prolínaly s příjímími, proto není výjimkou, že se z nich později vyvíjela ustálená příjmení. V monografii Pleskalové jsou přezdívky, stejně tak jako hypokoristiska, doloženy z různých zdrojů. Mezi ty hlavní, které zmiňuje, patří publikace s nářečím nebo díla, která se snaží o skutečné zobrazení popisované události (Pleskalová 2011: 165). Nejčastěji vznikala z obměňování rodných jmen, např. z rodného jména Květa vznikla přezdívka Květák (Encyklopedický slovník češtiny 2002: 354). Přezdívky se též těší samostatné klasifikaci. Dostatečný přehled vzniku a obměňování přezdívek předkládá Knappová (Knappová 1999). Snaží se o přehled přezdívek, které se zdají být neustále produktivní, nově vznikající nebo hojně využívané v dnešní společnosti (Knappová 1999: 84).

Mezi první typy se řadí přezdívky označující tělesné vlastnosti nositele. Označuje je termínem deapelativní s nejčastější motivací na základě vysokého vzrůstu nebo naopak malého vzrůstu, zaoblené postavy, barvě a kvality vlasů nebo barvě očí, příklady jsou Žirafa, Prcek, Sud, Vajíčko nebo Sova (Knappová 1999: 84). Dále budou přezdívky vypsány jen ve zkrácené podobě. Mezi další dělení patří přezdívky označující duševní vlastnosti, přezdívky symbolické, tvořené na základě současných událostí, motivované jinými onymickými systémy, rodným jménem nositele nebo také příjmením (Knappová 1999: 84–88).

Tvorba přezdívek se v současnosti od těch dobových značně liší. Postupy, podle nichž byly přezdívky tvořeny, časem zanikly. Dnes se už jen zřídka objevují přezdívky označující řemesla, činnosti nebo zaměstnání (Knappová 1999: 88). Mnohem častěji se v současnosti tvoří osvědčené

přezdívký z osobních jmen s výše vyjmenovanými vlastnostmi, v nichž se zračí současná situace odvozená ze společenských situací a mezilidských vztahů (Knappová 1999: 88). Dále Knappová označuje proces tvorby přezdívek za velice živý, díky němuž může být obohacován systém českých příjmení (Knappová 1999: 88).

3.9 Příjmení

Ustálená příjmení se začala oficiálně objevovat až v letech v roce 1772 a 1779 (Pleskalová 2011: 94). Za důležitý mezník v historii je považována doba josefínská (Knappová 2002: 7). V roce 1786 vešel v platnost patent císaře Josefa II., který ustavuje zákon o užívání rodových jmen neboli dědičných příjmení (Knappová 2002: 7). Obyvatelstvu židovského původu byla příjmení nařízena až od 1. ledna 1788 (Beneš 1962: 13). Zákonná dvoujmennost se prosadila hlavně kvůli potřebě přesné evidence obyvatel v rámci ekonomických a vojenských důvodů (Pleskalová 2011: 95). Obyvatelům dědičných zemí bylo nařízeno zvolit jedno z příjmí hlavy rodiny, tedy otce, za příjmení (Pleskalová 2011: 159). Z dokladů Knappové je patrné, že mnoho příjmení bylo v pozdějších letech měněno na správné tvary příjmení (Knappová 2002: 9). Často se totiž stávalo, že o příjmení rozhodovali pověřeni úředníci, kteří neuměli česky a příjmení byla někdy značně zkomolena, např. Prochazska (Pleskalová 2011: 159).

Před zaváděním zákonné dvojmenosti se užívalo různých variant k pojmenování, než bylo dovršeno konečné formy, jakou ji známe dnes. Přesto se v průběhu času příjmení značně měnila a ustalovala do dnešní formy. Některá příjmení zůstala ve formách, v nichž vznikla a neměla na ně vliv ani pravopisná reforma, jedná se například o příjmení Gerzabek neboli Jeřábek (Moldanová 1983: 12).

V příkladech jednotlivých příjmení si můžeme všimnout určité podobnosti, jež by mohla vést k mylnému závěru, jimž je stejný nebo podobný původ. Příjmení se často stává středem pozornosti jedinců, kteří hledají skutečnosti o vývoji a původu svého konkrétního příjmení (Knappová 2002: 8). Výzkum je velice náročný a jedinec se musí oprostit od názoru, že by stejná příjmení

pocházela z jedné pokrevní linie (Knappová 2002: 8). Skutečností je, že příjmení se ustalovala různými způsoby, tudíž je někdy velice těžké dopátrat se původního významu daného příjmení. Některá příjmení vznikala přechýlením, jiná zase vlastnostmi jedince, skloňováním, zkomolením nebo zaměňováním. Příklad můžeme uvést na jednom z nejčastějších příjmení, a to Novák, jenž byl odvozen buď z označení nového souseda, usedlíka nebo z vykonávané práce ševce, který šil novou obuv (Knappová 2002: 12). Mezi ta nejznámější a nejčastější příjmení se řadí již zmíněný Novák, Novotný, Nový, Nováček, dále také Svoboda, Dvořák nebo Černý, naproti němuž stojí jeho německý ekvivalent Schwarz, počestěle Švarc (Moldanová 1983: 15).

Za nejvíce využívaný způsob tvoření příjmení je považováno odvození z osobních jmen. Příčina tohoto fenoménu je logická. Původně identifikace jedince byla založena pouze na osobním jméně jedince. Z této formy pozůstatku bylo později osobní jméno přetransformováno do nedědičného příjímí, z něhož bylo ustáleno do dnešní formy příjmení (Knappová 2002: 12). Tato kategorie se dále dělí v závislosti na obměnách jako vytvořená příjmení ze jmen slovanských, germánských, starozákonních, novozákonních a světeckých nebo z rytířské epiky (Beneš 1962: 50–55).

Druhým typem jsou příjmení z místních a pomístních jmen, jejichž podstata byla utvářena z místa, ze kterého pocházel, obývá nebo obýval jej (Beneš 1962: 134). Toto pojmenování bylo zvykem šlechty i měšťanského obyvatelstva od středověku např. Jan z Chelčic nebo Petr z Dubu (Knappová 2002: 23). U nás se můžeme setkat s jeho nejčastější formou, tedy příponou - ský, odvozováním Praha – Pražský, Kopec – Kopecký, Chýše – Chyský a další (Moldanová 1983: 21).

Výše uvedené první dvě kategorie příjmení jsou jasně daná snad v každé literatuře, zabývající se touto problematikou. V následujícím uspořádání se autoři v pořadí jednotlivých typů příjmení značně rozcházejí. V publikaci Pleskalové se setkáváme s poměrně zkrácenou verzí výčtu příjmení. Její další typy příjmení, formující se v průběhu času, jsou tvořena na základě sloves nebo deverbálních substantiv, myslí tím příjmení jako Kovář, Stejskal, Procházka aj. (Pleskalová 2011: 164). Dále se jedná o příjmení utvořená z adjektiv vyjadřující

tělesné i duševní vlastnosti, tj. Černý, Veselý nebo Pokorný a jako poslední typ uvádí nevýrazná příjmení ze substantiv jako Sedláček, Jelínek, Růžička nebo Svoboda (Pleskalová 2011: 164).

Naproti tomu Knappová předkládá o něco propracovanější teoretický přehled. Mimo příjmení, jež se shodují s přehledem Pleskalové, obohacuje repertoár příjmení o typy příjmení vycházející z polohy, druhu nebo charakteru bydliště, tj. Zápotočný, Kopečný, Podhájský, Stránský nebo Dolejší (Knappová 2002: 25). Dále se zaměřuje na kategorie související s příjmeními na základě sociálního rozvrstvení a společenských poměrů jako např. Král, Sedlák, Hrabě nebo také Panský (Knappová 2002: 27). Neopomíjí také příjmení z názvů řemesel a zaměstnání, tj. Kameník, Kovář, Krejčí, Tesař a Kožešník (Knappová 2002: 28). Zajímavostí jsou příjmení přejatá z němčiny vyjadřující též názvy zaměstnání, a to Kellner – Kameník, Schneider – Krejčí, Šustr – Švec nebo Weber – Tkadlec (Knappová 2002: 28). Dále rozvíjí kategorii příjmení založené na původu živočichů a rostlin, názvů věcí, abstraktů a přírodních jevů nebo příjmení ze slov nesklonných (Knappová 2002: 29–33).

Za jednu z nejdůkladnějších může být považována Benešova publikace *O českých příjmeních* (Beneš 1962), která se soustředí na široké spektrum příjmení a jeho podrobné roztřídění. Beneš obohacuje kategorie o celou škálu nových příjmení a jejich rozbor. Beneš dělí příjmení nejen podle původu vzniku, ale rozvrstňuje příjmení též podle různých přípon nebo odvozením ze zdobnělin (Beneš 1962).

4 VÝZKUM

Při porovnávání získaných dat jsem pracovala se 45 vyplněnými dotazníky, stejně tak jako s pěti rozhovory provedenými s reemigranty ze Svaté Heleny. Jak jsem již zmínila, do starší generace spadají reemigranti narození ve 20.–30. letech minulého století. Do kategorie mladší generace patří potomci reemigrantů. Výzkum z velké části probíhal na západě Čech v Chebu, kde se nachází převážná část reemigrantů ze Svaté Heleny a okolních vesnic. Celkový vzorek bude rozdělen na tři části, a tedy vlastní jména, přezdívky a příjmení. Výzkum je tedy založen na datech z oblasti Svaté Heleny, jenž v některých částech obohatím komparativními příklady i z jiných vesnic. Výzkum jsem se rozhodla založit na datech získaných od reemigrantů ze Svaté Heleny a jejich potomků hlavně z důvodu vyššího dosaženého počtu informací. Jak jsem již naznačila v kapitole o historii a výčtu vesnic, v každé z nich se vyskytoval jiný rámec jmen a příjmení. Pokud by se tedy kombinovaly různé oblasti českých vesnic v Banátu, mohly by ve výsledku být konečné závěry zkreslené. Proto se pokusím v každé části jako názornou ukázkou uvést komparativní příklady, jenž prokážou různorodost v systémech příjmení a jmen uzavřených vesnic.

Většina dotazníků byla vyplněna prostřednictvím internetu, kvůli širšímu rozsahu a vidiny většího počtu vyplněných dotazníků. Použila jsem též rodinnou genealogii Sauerů, vytvořenou jedním z potomků reemigrantů, úmrtní knihu ze Svaté Heleny a rodné listy. Primárně jsem se věnovala reemigrantům a jejich potomkům, z linie mých předků, ke kterým jsem měla přístup. Což zahrnovalo jak starší generaci prvních reemigrantů v 50. letech (prarodiče), tak také mladší generaci, tedy jejich potomky (bratřanci a sestřenice mé babičky, tety atd.).

Otázky zahrnuté v dotazníku směřovaly prvotně na jméno a příjmení dotazovaného, datum narození, díky němuž jsem mohla porovnávat rozdíly mezi starší a mladší generací. Dále jsem se zajímala o jména rodičů, prarodičů dotazovaného, sourozence, případně jeho potomky spolu s přezdívkami. Používala jsem metodu polostrukturovaných rozhovorů, které sestávaly primárně z otázek obsažených v dotaznících, jimž jsem nechala určitou volnost v dialogu, aby se dotazovaný mohl rozhovořit v detailnějších rozměrech.

4.1 Rodná jména

Mezi nejčastější předávaná ženská jména na Svaté Heleně, která se zde objevují už od prvních českých kolonistů Banátu, patří Marie a Anna. K dalším se řadí Elisabetha, Amálie, Ráchel, Sofie, Barbora nebo Ludmila. Jména se ve většině případů u starší generace dědila z generace na generaci, nebo také ob generaci. Respondenti uvedli, že se nejvíce dědila ženská jména po babičce ať už z otcovy nebo matčiny strany. Ve dvou případech jsem se setkala s náhradou jména po prvorozeném dítěti, které zemřelo krátce po narození. V prvním případě se jednalo o jméno Elisabetha, počestěle Alžběta. Sama respondentka uvádí, že v jejím rodném listě je psána jako Elisabetha, ale po emigraci do Československa nebyla nazývána jinak než Alžběta nebo Běta. Druhý případ se liší přechýlením jména z mužského na ženské. Rodiče očekávali znovu narození syna, ale protože se narodila dcera, zůstalo jméno stejné jen se přechýlilo z Jaroslav na Jaroslava. Mezi oblíbená jména patří též Amálie nebo Anna. Při jedné rodinné události jsem se setkala se situací, kdy si rodinní příslušníci uvědomovali souhru náhod, že v každé rodině se objevuje alespoň jeden jedinec jména Amálie. Toto je konkrétní případ dědění jména po předcích, konkrétně po babičce Amálii Sauerové.¹⁵ Setkala jsem se též s případem, kdy v rodném listě měla respondentka pouze krátký tvar jména, tedy Amalie, bez dlouhé samohlásky a. Respondenčini rodiče již bohužel nežijí, tudíž neznáme příčinu, zda se jedná o úřední chybu nebo o záměrný akt. Jediný další záznam Amalie v krátkém tvaru je k vidění v Knize mrtvých ze Svaté Heleny jako Amalie Kelerova.¹⁶

V rozhovoru s Marií Hružovou, jež se jako dítě přistěhovala s rodiči do Chebu, jsem byla obeznámena s gramatickými úpravami jmen. V Rumunsku bylo obvyklé, že jméno Anna bylo psáno pouze jako Ana. Poté, co se jedinci vrátili do rodné vlasti, bylo jejich jméno z gramatického hlediska upraveno na Anna. Tato záměna způsobila problémy v úředních záznamech a mohlo se také stát, že tím byl jedinec brán jako dvě rozdílné osoby.

¹⁵ <https://www.myheritage.cz/site-family-tree-56391011/sauer> [citováno 28. 3. 2018]

¹⁶ https://www.svata-helena.eu/hs-download/historie/Kniha_mrtvych.pdf [citováno 28. 3. 2018]

Mezi nejčastěji se opakující mužská jména patří Václav, Alois, Josef, František, Petr, Tomáš nebo Antonín. Ve starších dokumentech se můžeme setkat u jména Václav též s německou obdobou Wenzel, v rodinné genealogii Sauerů lze vidět dokonce formu Wenceslaws.¹⁷ Stejně jako u ženských jmen i zde u starší generace platí pravidlo předávání jmen po otci či prarodiči. Má respondentka se svěřila s jejich genealogickou linií, kdy jak pradědeček, dědeček, otec, tak i syn sdíleli stejné vlastní jméno Václav. Bylo velice složité zorientovat se v konverzaci o jakého jedince se jedná. Pokud se snažil příslušník rodiny vysvětlit, který Václav to vlastně zůstal v práci, který se zítra u nich staví nebo který z nich je nemocný. Proto se nyní rozhodli své děti pojmenovat úplně odlišnými jmény, aby se vyhnuli dalšímu pokračování předávání jmen, které by vzbuzovalo zmatek v rodinných kruzích. S těmito příklady jsem se setkala u převážné většiny respondentů. Dokonce jsem v dotazníku byla obeznámena s určitými pravidly, jimiž se budoucí rodiče řídili. Podle této tradice nesl prvorozený syn jméno kmotra, stejně tak i dcera nesla jméno po kmotře. Jména dalších dětí závisela na volbě rodičů, zda vyberou jméno po otci, prarodičích nebo jen podle kalendáře. Pokud se dítě narodilo na významný svátek nebo těsně v přibližných dnech, využilo se také této možnosti.

Reemigranti zde v Česku již necítili potřebu předávat jména dávaná po generacích svým potomkům. Samozřejmě to nemusí být pravidlem a stále je možné setkat se s jedinci, kteří se snaží uchovat si jistou identitu a s tím spojené předávání jmen po předcích. Tradice, kterou chtěla respondentka zachovat, se týkala dvoujmenného vlastního jména. Podle ní bylo v Rumunsku časté dávat potomkům dvě jména jako např. Daniel Alois. Bohužel v době, kdy se jim narodil první syn, nebylo ještě povoleno dávat dítěti dvě jména. Tradici tedy zachovali až u druhého potomka, dcery, již pojmenovali Sára Karolína.

Obecně u reemigrantů z Rumunska klesá význam tradice předávání jmen po generace. Z dotazníků je patrné, že nyní jsou potomci pojmenováni zcela novými jmény, jež se v původní rodové linii neobjevují. Respondenti označovali výběr jména svých potomků jako náhodný výběr z kalendáře, podle sympatie, někdy se také objevuje kombinovaná forma pojmenování, kdy novorozený

¹⁷ <https://www.myheritage.cz/site-family-tree-56391011/sauer>, [citováno 31. 3. 2018].

zdědí jméno po předkovi, zatímco druhý potomek je obdarován zcela novým jménem. Objevují se jména jako Vlastimil, Martin, Radek, Miroslav, Robert, Karel, Samuel nebo Daniel. Z ženských jmen to jsou např. Kristýna, Jana, Petra, Jitka, Anita, Štěpánka, Lýdie, Lenka, Andrea, Dagmar nebo Martina.

Důležitý aspekt života českých kolonistů Banátu představoval duchovní život. Náboženství bylo spjato s každodenními rutinními činnostmi. Respondenti zodpovídali též otázku týkající se jejich vyznání. Všechny vesnice rumunského Banátu byly katolické, až na Svatou Helenu, jejíž polovinu tvořili také evangelíci, z nich byla vyčleněna také skupina baptistů (Heroldová 1986). V útlém věku se nechávaly křtít děti, které získávaly druhé jméno po svém kmotrovi/kmotře. Ve svém výzkumu jsem zaznamenala pouze pár případů, kdy potomci měli dvě jména, a většina z nich byla po kmotře/kmotrovi např. Lenka Marie, Jitka Anna. Po roce 1920 začal na Svatou Helenu pronikat vliv výše zmíněného vyznání baptistického tzv. neoprotentanti neboli sbor Bratrské jednoty baptistů (Gecse 2013: 210). Většina mých respondentů vyznává právě poslední jmenované vyznání. Tato víra je charakteristická křtem jedince až jako dospělého individua, poté co je schopno vyjádřit svou víru, proto druhé jméno mít nemusí.¹⁸ V těchto případech jsem se tedy nesečkala s druhým jménem přijatém při křtu. Jen v jediném případě jsem zaznamenala výběr jmen pro potomky respondenta výhradně původu biblického, jednalo se o jména Sára, Ester a Rebeka.

Některá jména jsou zažitá ve stejném znění i v ostatních vesnicích. Opakuje se zde stejný základ jmen jako na Svaté Heleně. V Bigru se setkáme též s mužskými jmény Josef, Václav, Alois obohacené o jména František, Jan, Štěpán, Vincenc, Adam, Petr nebo Matěj (Salzmann 1993: 148). Základ ženských jmen se pojí se jmény Maria, Anna, Kateřina, rozšiřující se o jména Barbora, Veronika, Žofie, Štefánie, Magdalena nebo Terezie (Salzmann 1993: 148).

¹⁸ http://www.hks.re/wiki/doku.php?do=export_pdf&rev=0&id=baptiste2012 [citováno 1. 3. 2018]

4.1.1 Domácké obměny

Do kategorie vlastních jmen řadím též domácké obměny jmen z důvodu jejich hojného výskytu v denní interakci. Domácké podoby jmen v jižním Banátu se poněkud liší od vytvořených forem českých podob, přestože jsou tvořeny od stejného jména. Jedná se o jména jako Marie, Josef, Alois, Amálie, Anna, Rachel nebo Václav. České domácké podoby jména Marie mají většinou podobu Marušky, Maruš, Mařky, Mařenky nebo Máří. Domácké obměny ze Svaté Heleny u jména Marie pojmají formy jako Marjánka, Marijána, Marice, Máňa nebo Maria. Utěšený doplňuje ještě výčet přezdívací Marii jako Majka (Utěšený 1964: 210). Setkala jsem se též s názvem Maryška, ke kterému se vztahuje příběh. V jednom rozhovoru mi respondentka sdělila, že v dětství u nich na škole učil pan učitel z Bigru, který oslovoval respondentku Maryškou. Vzhledem k tomu, že tento dialekt se používal pouze na Bigru, byla to tedy spíše hanlivá forma domácího oslovení, za které se děti respondentce posmívaly. Dále se můžeme setkat se jménem Jozef, což je gramatická obměna jména Josef, příklady lze nalézt v Knize mrtvých ze Svaté Heleny.¹⁹ Pro svatohelenského Jozefa jsou charakteristické obměny jména Józa, Joska, Józif nebo zdrobněle Jozífek. Dalším příkladem je jméno Amálie, pro něž jsou charakteristické podoby jako Amálka, Málče, Amalia nebo Málinka. U jména Anna se setkáváme s domáckými obměnami jako Anka, Anička, Anča nebo Andula. Zajímavé je, jak členové rumunské komunity přetransformovali obměnu Anka jako oslovení pro jméno Daniela, kdy mou osobu při každé návštěvě oslovovali Danka. Teprve až v průběhu tohoto výzkumu jsem pochopila, že tato domácká podoba nebyla náhodná ani vytvořená kvůli krátkému tvaru jména Daniela, nýbrž proto, že tento tvar je zažitý. Přesto se s tímto tvarem Danka setkávám pouze u příbuzných zmíněných již v článku Ivy Heroldové, rodiny Eliášových (Heroldová 1983). Jako další příklad můžeme uvést jméno Václav, jehož domácké podoby jsou Venca, Vencel nebo Venda. U jména Rachel se nám nabízí dvě možnosti, tou první je Ráchelka, vyslovováno stejně tak, jak se píše a druhou je „Rejčl“. Z vyprávění potomka jedné reemigrantky je patrné, že druhý typ přezdívky nebyl zcela oblíbený. Podle respondentčiny výpovědi byla

¹⁹ https://www.svata-helena.eu/hs-download/historie/Kniha_mrtvych.pdf [citováno 28. 3. 2018]

její maminka velice uražena, pokud byla oslovena jako „Rejčl. Dále se setkáme se jmény Alžběta a jejím oslovením jako Bětka, Bětuška, Elisabeth nebo Jitka, nebo také Alois jako Lojzík a Lojzáněk.

Z rozhovorů vyplynulo, že v dnešní době jsou jedinci nazýváni domácími podobami jmen, jež jsou počestělá. Amálie je zde nazývána též jako Amálka nebo Amík, Václav je oslovován jako Vašek nebo Venca, Annou se myslí Anička nebo Anča, Josefovi se říká Pepík a Marie je oslovována jako Maruška nebo Maruš. Tyto domácí obměny různých forem, jež byly využívány primárně v Banátu, můžeme zaslechnout v rozhovoru pouze tehdy, pokud respondent hovoří právě o jedincích, kteří se rozhodli v Banátu zůstat nebo u starší generace narozené ve 20. letech minulého století, pro něž jsou tato oslovení již zažitá. Mladší generace využívá počestělých výrazů.

4.2 Přezdívky

Přezdívky získané z dotazníkového šetření a rozhovorů jsem seskupila do jedné přehledné tabulky, ze které lze jednoduše komparovat jednotlivá příjmení s jejich přezdívkami a příčinami vzniku. Přezdívky byly vytvářeny kvůli potřebě diferencování jednotlivých rodin a jejich konkretizování. Hlavním důvodem, kterým vedl k rozšíření přezdívek, byla rozšířenost několika příjmení. Vesnice zůstávaly uzavřeny okolnímu světu, docházelo zde k množství endogamních sňatků, které rozšiřovaly množství jednotlivých příjmení. Jednalo se o příjmení jako Hružovi, Pekovi, Boháčkovi, Eliášovi, Dančovi, Sauerovi nebo Klepáčkovi. Stávalo se, že bydlely tři rodiny Hružů vedle sebe a přezdívky jim byly udávány na základě různých faktorů. Jak jsem již naznačila v předešlé kapitole, přezdívky byly udávány na základě rodných jmen, duševních vlastností, podle stavení, řemesla, člena rodiny, byly symbolické nebo motivovány právě příjmením (viz Tab. 1). Některé přezdívky jsou jasně definované podle rodného jména jedince např. Tondovi, Jaroušovi, Vénovi, Lojzíkovi nebo Mírovi.

Tab. 1 Přehled přezdívek sloužící k rozlišení rodin

Skutečné příjmení	Přezdívka	Důvod přezdívky
Hrůzovi	Sedlářovi	řemeslo - otec byl vyučen sedlářem
	Tondovi	rozlišení rodin dvou bratrů
	Francovi	neznámý
	Sajdlovi	příjmení předchozích majitelů stavení
	Zedníkovi	řemeslo
	Jánuškovi	příjmení předchozích majitelů stavení
	Žabskovi	pocházeli z rodu Hegeličů
	Kožucháři	řemeslo - šití kožichů
	Primáři	řemeslo - rychtář
	Zedníkovi	řemeslo
	Brabcovi	příjmení předchozích majitelů stavení
	Blahoušovi	podle jména dědečka Blahouše
	Jaroušovi	podle jména otce Jaroslava
	Hrůzovi pod Vápenkou	zřejmě určení místa
Sauerovi	Germáni	původ z Německa
	Kyselovi / Kyseláci	překlad z němčiny - sauer - kyselý
	Fráňovi	neznámý
Pekovi	Tišlerovi	řemeslo
	Klepáčkovi	Hodinářovi
Vasilovi		neznámý
Mírovi		podle jména otce - Mirek
Dolfinovi		neznámý
Švejdovi		Trnkovi
Eliášovi	Pávkovi	příjmení předchozích majitelů stavení
	Kameníkovi	řemeslo
	Křenařovi	spekulace - jedli rádi křen
	Kučerovi	neznámý
	Kolářovi	neznámý
	Kocourkovi	neznámý
Boháčkovi	Vénovi	rozlišení rodin dvou bratrů
	Lojzíkovi	rozlišení rodin dvou bratrů
	Kňourkovi	neznámý
Peckovi	Gustlovky	příjmení předchozího majitele (Gustav Schneider)
Karbulovi	Kováři	řemeslo
Hrdovi	Plechaři	neznámý
Šnajdrovi	Pičulakovi	neznámý

Jak je již i v tabulce znázorněno, některé přezdívky jsou přiřazeny na základě příbuzenského vztahu. Uvedená přezdívka Tondovi, byla podle respondentky Marjánky přiřazena jednomu z bratrů, Antonínovi, jehož rodinu by nebylo možné identifikovat jen na základě příjmení Hrůza, kterým disponoval též jeho bratr Karel, rodiče nebo další členové komunity. Dalším příkladem může být rodina Boháčků se dvěma bratry, jež byli rozlišováni též pomocí přezdívek utvořených na základě vlastních jmen tedy Vénovi a Lojzíkovi. Dále zde převažují též přezdívky na základě řemesel. Jedná se o řemesla sedlář, kožuchár, rychtář, hodinář, kameník, truhlář nebo kovář. V každé vesnici

v Banátu zastupovala alespoň jedna rodina vyjmenovaná řemesla. Pokud ve vesnici chybělo některé z tradičních řemesel, mohli obyvatelé využít služby např. kováře z vesnice jiné. Respondentka z Chebu například pochází z rodiny Sedlářů a byla takto nazývána do té doby, než se vdala do rodiny, kde šili kožichy, tedy Kožuchárovi. Například Tišlerovi je počestělý název od německého tischler, což v němčině znamená truhlář. Tato přezdívka patřila rodině Sauerů. Už samotné příjmení Sauer nezní typicky česky. Jedná se o příjmení pocházející z pohraničí okolí Plzně. V němčině sauer znamená kyselý, proto byli často nazýváni Kyseláci nebo Kyselovi, což značilo počestělý výraz. Někdy se setkávali též s oslovením Germáni, jenž souvisí s německým původem.

Dále se využívaly přezdívky, jejichž znění se odvozovalo od předchozích majitelů stavení, tedy přezdívka na základě příjmení původního majitele. Těmi jsou například Sajdlovi, Žabskovi, Brabcovi, Trnkovi, Pávkovi nebo Gustlovky. Objevuje se zde přízvisko Sajdlovi, což byla přezdívka též spojována s předchozími majiteli stavení. Je dost pravděpodobné, že by tato přezdívka byla odvozována z příjmení Seidel, tedy častého příjmení v Eibenthále nebo Nové Bani (Utěšený 1964: 212). Nespecifikovanou skupinou jsou přezdívky, u kterých původ není znám. Tyto přezdívky se uchovaly v paměti respondentů, přesto neznali příčinu vzniku. Jedná se o přezdívky Francovi, Fráňovi, Vasilovi, Kolářovi, Kocourovi, Křenařovi nebo Pičulákovi. Speciálně u přezdívky Křenařovi si respondentka pohrávala s myšlenkou, jež vycházela ze spekulace původu přezdívky. Rodina Eliášů mohla být přezdívána Křenařovi buď podle pěstování křenu, nebo jednoduše kvůli jeho oblibě. Stejně tak Francovi mohla být přezdívka odvozená od jména František/Francek a Kučerovi zase podle stavení.

Setkala jsem se též s úplně jiným typem přezdívky znázorňující hanlivé označení. V dotazníku respondent zodpovídal otázku týkající se přezdívky, se kterou se ztotožnil. Jednalo se o oslovení, které získal v průběhu školních let od spolužáků v rumunské škole, kde mu bylo přezdíváno Pem. V rumunštině to znamená něco jako cizinec, adresováno příchozím z českých zemí. Ke komparaci bych podala příklad přezdívek z Bigru. Systém zde byl podobný, též

převládala část příjmení, kvůli nimž byly rodiny špatně rozeznatelné. Příkladem je rodina Marešů, též nazývaná Učitelovi, pravděpodobně podle zaměstnání nebo rodina Mlezivů oslovována Řezníkoví, stojící na stejném principu jako předchozí přezdívka. V rozhovoru s respondentkou jsem byla obeznámena ještě s přezdívkou Kostelníčkoví, bohužel vzhledem k této práci si respondentka již nepamatovala rodinu, které tato přezdívka patřila. Daleko častěji jsem se setkávala s dialektem, u kterého se přidávala k přezdívkce či příjmení koncovka – uc nebo -ojc, například František Učiteluc.

V dnešní době již nedochází k vytváření přezdívek na českém území. Domnívám se, že se ještě v denní interakci využívají, jelikož i v těchto oblastech se nachází velká část rodin sdílející jedno příjmení. Každopádně vzhledem k rozšířenosti vzorku jmen, kdy potomci získávají jména nová, která nekopírují generační linii, dochází k daleko jednodušší orientaci mezi příbuzenskými vztahy. Přesto jsem se setkala se zmatenou reakcí respondenta, který si nebyl jist, zda oficiální jméno člena rozšířené rodiny je Peková nebo Tišlerová. Proto se domnívám, že přezdívky zůstávají uchovány.

4.3 Příjmení

Na Svaté Heleně se ze začátku mísilo velké množství příjmení, která se postupem času zredukovala. Hlavní příčinou byla emigrace na jiná území např. Argentina nebo Bulharsko. Nejčastější příjmení, jež se zde uchovala, jsou Boháčkovi, Brabcovi, Cizlerovi, Dobiášovi, Dančovi, Eliášovi, Jelínkovi, Klepáčkovi, Kňourkovi, Muckovi, Mudrovi, Pitrovi, Pekovi, Růžičkovi, Sauerovi, Salabovi, Šnajdrovi, Tišlerovi nebo Žabskovi. Příjmení u žen se podle respondentky v Rumunsku nepřechylovala, proto bylo běžné narazit na podobu jména např. Maria Hruza. Jak můžeme porovnat s informacemi z kapitol týkající se vývoje příjmení, některá prošla vývojem od původního znění a počeštila se. Například Dančovi je český výraz pro maďarské Danscó nebo Šnajdrovi je výraz pro německý Schneider. Zde bych uvedla příklady z Bigru, kde se objevují nejčastěji příjmení Hána, Mleziva, Mareš nebo Šubert. V Gerníku se zase opakovala příjmení Bouda, Glázer, Pešic nebo Šrámek.

Příjmení zůstávají zachována a jejich provázanost je stále velká i zde na českém území, hlavně díky opravdu vysoké soudržnosti mezi jedinci, jejich rodinnými a příbuzenskými vazbami. Jednoznačné tvrzení poskytuje Navrátilová, která mluví o skupinové integritě, jež je posilována endogamními sňatky (Navrátilová 1996: 114). A přestože se příjmení opakují i na různých místech českého území a je logické předpokládat určitou příbuznost, je velice těžké určit jejich příbuzenský poměr (Schlögl 1925: 7). Přesto je možné teoretizovat o společném předku v minulosti.

5 ZÁVĚR

Cílem této práce se stala komparace a získání nových poznatků ohledně dnešních forem předávaných jmen, příjmení a přezdívek u potomků reemigrantů z jižního Banátu. Prvotně se má pozornost zaměřila na rodná jména ve Svaté Heleně, která se zde objevovala nejčastěji. Zjišťovala jsem, zda se tyto formy předávají i v dnešní generaci potomků. Podle dat z dotazníkového šetření a rozhovorů se toto tvrzení nepotvrdilo. U potomků byl zaznamenán daleko širší rozsah udávaných jmen, kdy respondenti nepodléhali vlivu tradic a z velké části nenavazovali na předchozí generace. Hlavní příčinou se zdá být snaha o jednodušší orientaci v linii dané rodiny. Domácké obměny jmen se se změnou prostředí přizpůsobily českým dialektickým tvarům a tím nevykazují odchylky od českých domáckých podob jmen. Výjimku tvoří starší generace narozená ve 30. letech, u níž zůstaly rumunské domácké podoby jmen zažity. Zároveň se nepotvrdil ani vliv víry na výběr jmen potomkům, jelikož značná část vzorku vyznávala baptistickou víru, podle které jsou osoby křtěny až v dospělém věku kvůli sebeuvědomění a druhá jména absentují. Setkala jsem se jen s jedním případem, který dokládá výběr jmen biblického původu.

Přezdívky, které byly důležité na území Banátu k diferenciaci rodin, se v dnešní době sice stále využívají v denní interakci, ale nedochází k nově vytvářeným přezdívkám. Zařazováním nových jmen do generační linie potomků dochází k rozlišování rodin snadněji, což spěje k nepotřebnosti nově vytvářených přezdívek. S tím souvisí též vzorky příjmení, jejichž obsah se lišil v závislosti na vesnici. Západ Čech je obýván stále vysokým počtem reemigrantů z Banátu a jejich potomky, kteří se nijak neliší od okolní společnosti. Jsou zcela integrováni v systému vesnic či měst. Přesto si jsou vědomi rozšířenými příbuzenskými vztahy, jenž udržují a stále se navštěvují. Proto zde může docházet i nadále k endogamním sňatkům, ale absence uzavřenosti dané vesnice či města může způsobovat též provázanost s místními příjmeními.

6 PŘÍLOHY

6.1 Otázky obsažené v dotazníku

1. Vaše celé jméno a příjmení?
2. Váš rok narození?
3. Jak se jmenuje Váš otec?
4. Jak se jmenuje Vaše matka? (Napište též jméno za svobodna)
5. Jak se jmenují Vaši prarodiče?
6. Z kolika sourozenců pocházíte?
7. Jak se sourozenci jmenují?
8. Jak jste Vaše sourozence přezdíval/a?
9. Víte, po kom jste pojmenován/a? Kdo Vám vybíral jméno a proč?
10. Podědil/a jste jméno po svých předcích?
11. Znáte původ svého jména?
12. Jste věřící? Pokud ano, jakého vyznání?
13. Bylo Vám jméno vybíráno podle Vaší víry?
14. Jste pokřtěn/a?
15. Pokud ano, jak se Váš kmotr/a jmenoval/a? Vybíral Vám jméno kmotr/a? Podle čeho?
16. Máte děti?
17. Pokud ano, jak se jmenuje/í?
18. Podle čeho jste vybíral/a jméno Vašich dětí?
19. Pokud ne, hodláte svému dítěti dát jméno po předcích? (otci, matce...)
20. Jmenuje se někdo ve Vašem okolí stejně jako vy? Pokud ano, kdo?
21. Máte nebo měl/a jste někdy nějakou přezdívku? Jakou? Jak vznikla? Kdo ji používal? Měl/a jste jich víc?
22. Ztotožnil/a jste se někdy s nějakou přezdívkou? Pokud ano, jakou a proč?
23. Vymyslel/a jste si pro sebe svou vlastní přezdívku? Pokud ano, jakou a proč?
24. Vyskytuje se nějaké jméno ve Vaší rodině častěji? Pokud ano jaké?

6.2 Fotografie

Obr. 1 Rodinná fotografie Františka a Marie Eliášové spolu s Rachel a Františkem Marešů s dětmi (Lojzík, Amálie, Venoušek a Anička). V roce 1954 v Plesné.

Obr. 2 Rodinná fotografie sester (rozených) Sauerových s dětmi – (zleva) Rachel a František Marešovi, Elisabetha Růžičková, Anna Peková, Marie a František Eliášovi a děti. V Plesné roku 1959.

Obr. 3 Návštěva rodiny Růžičkových v Chebu roku 1961. Rodina Sauerova – nejstarší osoby uprostřed – (zleva) Anna Růžičková, Amálie a Alois Sauerovi ze Svaté Heleny. (Zleva) Maria a Alois Sauerovi, Etelka Hrůzová, Elisabetha a Václav Růžičkovi, Rachel a František Marešovi a plno dětí.

Obr. 4 Rodina Marešů na Bigru v roce 1959

Obr. 5 (Zleva) Marie Eliášová s dcerou Amálií a Rachel Marešová s dcerou Annou

Obr. 6 Rachel a František Marešovi s dcerou Annou

7 SEZNAM LITERATURY

7.1 Použitá literatura

BENEŠ, Josef, 1962. *O českých příjmeních*. Praha: Československá akademie věd. Studie a prameny.

DAVÍDEK, Václav, DOSKOČIL, Karel a SVOBODA, Jan, 1941. *Česká jména osobní a rodová*. Praha: Rodopisná společnost v Praze. č. 5

GECSE, Desideriu, 2013. *Historie českých komunit v Rumunsku*. Praha: Herrmann & synové. ISBN 978-80-87054-31-4.

HÁJKOVÁ, Kristýna, 2006. *Tvoření hypokoristik*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta filozofická. Vedoucí práce Jana PLESKALOVÁ.

HEROLDOVÁ, Iva, 1978. Národopisná problematika novoosídleneckého pohraničí. *Český lid*. **65**(4), 195–206

HEROLDOVÁ, Iva, 1983. Čeští reemigranti z rumunského Banátu. *Český lid*. **70**(4), 240–244

HEROLDOVÁ, Iva, 1986. Vystěhovalectví z českých zemí (Balkán II.-Rumunsko, Bulharsko). *Český lid*. **73**(1), 45–51

HRUZA, František, 2013. *Vrátili jsme se do vlasti...: svědectví o životě Čechů z banátských Karpat 1823-2003*. Ústí nad Labem: Severočeská vědecká knihovna spolu se Severočeským klubem spisovatelů. ISBN 978-80-7055-192-5.

JAKOUBKOVÁ BUDILOVÁ, Lenka a JAKOUBEK, Marek, 2013. *Vojvodovo – česká vesnice v Bulharsku*. Krajanský zpravodaj. 2, 36–41

JAKOUBKOVÁ BUDILOVÁ, Lenka, 2012. „Ať se neztratí jméno“. Jména a pojmenovávání u bulharských Čechů. *Český lid*. **99**(4), 407–426

JECH, Jaromír, SECKÁ, Milena, SCHEUFLEER, Vladimír a SKALNÍKOVÁ, Olga, 1992. *České vesnice v rumunském Banátě*, PRAHA: Ústav pro etnografii a folkloristiku v Praze. ISBN 80-85010-36-4

KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana, 2002. Ed. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106484-X.

KOCMAN, Josef a KONFRŠT, Jan, 2011. *Vyprávění o Banátu: povídaní s Janem*. Marčovice: Euroservice 1999. ISBN 978-80-903870-2-7.

KOKAISL, Petr, 2009. *Krajané: po stopách Čechů ve východní Evropě*. Praha: Za hranice - Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze. ISBN 978-80-254-5924-9.

KNAPPOVÁ, Miloslava, 1985. *Jak se bude jmenovat?*. 2. uprav. a dopl. vyd. Praha: Academia. Malá jazyková knižnice.

KNAPPOVÁ, Miloslava, 2000. Přezdívky v proměnách staletí. In: *Acta onomastica*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR. 40, s. 82–88, ISBN 80-86496-01-5

KNAPPOVÁ, Miloslava, 2002. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. Liberec: TAX AZ KORT. ISBN 80-238-8173-6.

LÉVI-STRAUSS, Claude, 1996. *Myšlení přírodních národů*. Vyd. 2., Liberec: Dauphin. ISBN 80-86019-25-X.

MOLDANOVÁ, Dobrava, 1983. *Naše příjmení*. Praha: Mladá fronta.

NAVRÁTILOVÁ, Alexandra, 1996. Obřady životního cyklu u reemigrantských skupin v českém a moravském pohraničí. In: *Česká společnost a etnické skupiny*. Sborník k 65. narozeninám PhDr. Jiřího Kořalky, DrSc., Lidé města 11, s. 114–129, ISBN 80-7184-314-8

NECOV, Neco Petkov, JAKOUBEK, Marek, NEŠPOR, Zdeněk R. a HIRT, Tomáš, 2006. *Dějiny Vojvodova: vesnice Čechů a Slováků v Bulharsku*. Plzeň: Občanské sdružení Vojvodovo. ISBN 80-85093-97-9.

PLESKALOVÁ, Jana, 2011. *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000-2010*. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-834-5.

SALZMANN, Zdeněk, 1993. Přezdívký v Bigaru: příspěvek k antroponymii česky mluvící vesnice v jihorumunském Banátu. *Naše řeč*. **76**(3), 146–156

SECKÁ, Milena, 1993. Migrace Čechů z Rumunska do České republiky (bývalé ČSFR) a vývojové aspekty jejich adaptačního procesu. *Český lid*. **80**(3), 177–183

SCHEUFLER, Vladimír a SKALNÍKOVÁ, Olga, 1962. Hmotná a duchovní kultura. *Český lid*. **49**(4), 147–160

SCHLÖGL, Jindřich, 1925. Dějiny českých osad v rumunském Banátě. Praha: Nákladem Národní rady československé.

SKALNÍKOVÁ, Olga a SCHEUFLER, Vladimír, 1963. Základy hmotné a duchovní kultury českých kovozemědělských obcí v rumunském Banátě. *Český lid*. **50**(6), 332–342

SVOBODA, Jaroslav a DOKOUPIL, Ivo, 2009. *Banát: turistický a vlastivědný průvodce českým Banátem*. Vyd. 3. Brno: Kudrna. ISBN 978-80-260-0263-5.

SVOBODA, Jan, 1964. *Staročeská osobní jména a naše příjmení*. Praha: Československá akademie věd.

ŠMILAUER, Vladimír, 1974. Úvodem. In: Kopečný, F.: *Průvodce našimi jmény*. Praha: Československá akademie věd. s. 9–29

VACULÍK, Jaroslav, 1995. Poválečná reemigrace balkánských Čechů. In: *STUDIA BALCANICA BOHEMO-SLOVACA*. Brno: Masarykova univerzita, s. 207–213. ISBN 80-210-1158-9

7.2 Internetové zdroje

GECSE, Desideriu a GECSE, Alena. Dějiny a tradice české menšiny z Rumunska. *PRÁZDNINY U KRAJANŮ: TURISTIKA V ČESKÝCH VESNICÍCH RUMUNSKÉHO BANÁTU* [online]. [citováno 28. 3. 2018]. Dostupné z: http://www.banat.cz/historie_gesce.htm

HABRNÁLOVÁ, Lenka, 2010. Banát, domov Čechů bez mléka a strdí: časopis věnovaný zemím Balkánu a jihovýchodní Evropy. *Porta Balkanica* [online]. 2(2), 4-10 [citováno 28. 3. 2018]. ISSN 1804–2449. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/135287/2_PortaBalkanica_2-2010-2_4.pdf?sequence=1

KAPEK, JELÍNEK, ŠORM, TOJŠL a MAIZNER, 2012. V čem se baptisté liší od katolíků v rámci ČR? [online] Hospodářská a kulturní studia (HKS), [citováno 31. 3. 2018] Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/baptiste2012>

Kniha mrtvých na Svaté Heleně od roku 1922 [online]. [citováno 28. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.svata-helena.eu/hs-download/historie/Kniha_mrtvych.pdf

MyHeritage [online]. [citováno 28. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.myheritage.cz/site-family-tree-56391011/sauer>

Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. Dostupné z WWW: <https://www.czechency.org/slovník/PŘÍJMÍ>, [citováno 8. 4. 2018].

PLESKALOVÁ, Jana, 1996. O úloze tzv. hypokoristik v nejstarším období češtiny. *Naše řeč* [online]. 79(4), 204-206 [citováno 28. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7331>

SECKÁ, Milena, 1995. ČEŠI V RUMUNSKÉM BANÁTU. *Češi v cizině* [online]. (8), 92-115 [citováno 28. 3. 2018]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/milena_secka_cesi_v_rumunskem_banatu?do=export_pdf&rev=0&id=milena_secka_cesi_v_rumunskem_banatu

SUE, Christiana A. a TELLES, Edward E., 2007. Assimilation and Gender in Naming. *American Journal of Sociology* [online]. The University of Chicago Press, 112(5), 1383-1415 [citováno 28. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/pdf/10.1086/511801.pdf?refreqid=excelsior:edb64a6f7ec9fef971658ecc19a6efa9>

Svatopluk Pastyřík. Dostupné z WWW: <http://old.ucjtk.ff.cuni.cz/publikace/34-07/hypo.htm> , [citováno 9. 3. 2018].

Z Historie. *Krajané v českých vesnicích rumunského Banátu* [online]. [citováno 28. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.svata-helena.eu/historie.htm>

8 SUMMARY

This bachelor thesis is about names and nicknames of remigrants from Romanian Banat. Research was done on big part of remigrants from St. Helena, that came to Czechoslovakia in half of 20th century. They have settled in Cheb and surrounding villages. I am comparing transmission of names between older generations and their descendants. In Romanian Banat we can see that in every village there are groups of related people who carry the same names for several generations. Goal of this work thus is to find a way in which tradition of the name transmission worked and to compare it to the contemporary ways of name giving. First part of the work is about origins of Banat and building of first villages. Second part is about historical development of first names, nicknames and surnames, from the moment of emigration till our days. It will describe each important moment of history and give examples of the most common names. In the end this paper will talk about the practical part of my research, where results of questionnaires will be compared alongside semi-structured interviews. This work thus is trying to point out intergenerational differences in name giving and traditions that are connected to it.